

GILEADIAN NAISTEN TOIMIJUUS ORJATTARESI - SARJASSA

Alisteisen aseman naisten erilaiset toimijuuden muodot

Milla Herranen

Pro gradu –tutkielma

Uskontotiede

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Tutkielman valmistumiskuukausi 2022

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Maisterin tutkinto, Uskontotiede

Milla Herranen

Gileadian naisten toimijuus Orjattaresi -sarjassa. Alisteisen aseman naisten erilaiset toimijuuden muodot

Sivumäärät: 69

Tutkimukseni aiheena on naisten toimijuuden eri muodot Orjattaresi -sarjassa. Orjattaresi -sarja perustuu Margared Atwoodin samannimiseen romaaniin. Orjattaresi -sarjaa on ilmestynyt neljä tuotantokautta. Valitsin kaikki ilmestyneet tuotantokaudet mukaan tutkimukseni aineistoksi. Tutkimukseni tarkoitus on tutkia sitä, millaisia eri toimijuuden muotoja Gileadian yhteiskunta mahdollistaa naisilleen. Tutkimukseni viitekehys yhdistää uskontotieteellisen mediatutkimuksen sekä toimijuuden tutkimuksen yhdeksi linssiksi, jonka läpi katson tutkimusaineistoa. Tutkimukseni metodina on aineistolähtöinen analyysi, jonka kautta tyypittelen aineistoa sopiviksi kokonaisuuksiksi. Aineistosta nousi esiin seuraavat naisryhmät: orjattaret, komentajan vaimot, martat, tädit, Jezebelsin naiset, siirtomaan naiset. Näiden naisryhmien kautta käyn analyysiani läpi.

Tutkimukseni toimijuuden käsite perustuu sosiologin Bourdieun habituksen sekä kentän käsitteille, jotka kuvaavat yhteiskunnan toimijuutta. Puolestaan Gordonin toimijuuden näkemys kuvaa toimijuutta siten, että ihmisen tulee itse pystyä vaikuttamaan toimijuuteensa. Gordon nostaa esille myös toimijuuden tunnon käsitteen, joka pyrkii selvittämään toimijuuden takana olevia motiiveja. Tärkeitä toimijuuden käsitteitä tutkimuksessa ovat myös arjen-, hiljaisen sekä vastarinnan toimijuuden käsitteet. Toinen tutkimukseni käsite on naissukupuoli, jota käyn Beauvoirin toisen sukupuolen käsitteen kautta. Tässä nainen nähdään toisena sukupuolena, koska naisen sukupuolta katsotaan aina miehestä käsin. Lisäksi alisteinen asema nousee teoriapohjassani esille, sillä sarjan naisten asema on samankaltainen.

Tutkimukseni tuloksissa huomasi, että naisten toimijuudella on useita erilaisia muotoja. Tutkimuksesta nousi esille vahvasti viisi erilaista toimijuuden muotoa naisryhmissä, jotka ovat arjen-, pakotetun-, rituaalisen-, hiljaisen sekä vastarinnan toimijuuden muodot. Eri muotojen kautta naisryhmillä oli monenlaista toimijuutta. Orjattaresi -sarjan naisten toimijuuden muodot riippuivat pitkälle siitä, mitä naiset toiminnallaan tavoittelevat, eli mitä toimijuuden motiiveja naisilla on. Osa naisryhmistä haluaa olla uskollisia Gileadian valtiolle ja palvella tätä oman toimijuutensa kautta. Toiset naisryhmät puolestaan eivät pidä Gileadian luomasta toimijuudesta ja kokeilevat sovittaa siihen oman toimijuutensa parhaalla mahdollisella tavalla. Toisaalta jotkin naisryhmän edustajat kokivat, että puolestaan heidän asemansa on kohonnut uuden roolin myötä, joten he toteuttavat mielellään valtion nimeämää roolia oman toimijuutensa kautta.

Avainsanat: Toimijuus, naissukupuoli

Sisällysluettelo

1	Johdanto	7
1.1	Orjattaresi -sarja	7
1.2	Margaret Atwood	8
1.3	Orjattaresi -sarjan tuotantokaudet	9
1.4	Tutkimuksen lähtökohdat ja aiempi tutkimus	11
1.4.1	Oman tutkimukseni lähtökohdat ja tutkimusaukko	11
1.4.2	Toimijuus	12
1.4.3	Orjattaresi -sarja	15
1.5	Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset	16
1.6	Tutkimuksen eettisyys	17
2	Tutkimuksen taustoitus	19
2.1	Dystopinen yhteiskunta	19
2.2	Uskontotieteellinen mediatutkimus	20
3	Teoreettinen viitekehys	21
3.1	Viitekehyyksen muotoutuminen	21
3.2	Sukupuoli ja nainen	22
3.3	Toimijuus	24
3.4	Erilaisia toimijuuden muotoja	26
3.4.1	Arkinen toimijuus	26
3.4.2	Toimijuus yhteiskunnassa ja pakotettu toimijuus	27
3.4.3	Hiljainen toimijuus	28
3.4.4	Vastarinnan toimijuus	28
4	Aineiston esittely ja sisällönanalyysi	29
4.1	Aineiston esittely	29
4.1.1	Gileadian hierarkkinen yhteiskunta	29
4.1.2	Gileadian naiset	30
4.1.3	Gileadian miehet	32
4.1.4	Gileadian ulkopuoliset	33
4.2	Sisällönanalyysi	34
4.2.1	Sisällönanalyysi tutkimuksessani	34

4.2.2	sisällönanalyysi	35
5	Aineiston analyysi	35
5.1	Analyyysin toteutus	35
5.2	Analyyysin rakentuminen	37
5.3	Arkinen toimijuus	38
5.3.1	Orjattarien arkinen toimijuus	38
5.3.2	Komentajien vaimojen arkinen toimijuus	39
5.3.3	Tätien arkinen toimijuus	41
5.3.4	Marttojen arkinen toimijuus	42
5.3.5	Muiden Gileadian naisten arkinen toimijuus	43
5.4	Pakotettu toimijuus	43
5.4.1	Orjattarien pakotettu toimijuus	43
5.4.2	Jezebelsin naisten pakotettu toimijuus	44
5.4.3	Muiden Gileadian naisten pakotettu toimijuus	45
5.5	Rituaalinen toimijuus	46
5.5.1	Orjattarien rituaalinen toimijuus	46
5.5.2	Komentajan vaimojen rituaalinen toimijuus	47
5.5.3	Tätien rituaalinen toimijuus	48
5.5.4	Muiden Gileadian naisten rituaalinen toimijuus	49
5.6	Hiljainen toimijuus	49
5.6.1	Orjattarien hiljainen toimijuus	49
5.6.2	Komentajan vaimojen hiljainen toimijuus	50
5.6.3	Marttojen hiljainen toimijuus	51
5.6.4	Muiden Gileadian naisten hiljainen toimijuus	51
5.7	Vastarinnan toimijuus	52
5.7.1	Orjattarien vastarinnan toimijuus	52
5.7.2	Komentajan vaimojen vastarinnan toimijuus	54
5.7.3	Tätien vastarinnan toimijuus	56
5.7.4	Marttojen vastarinnan toimijuus	57
5.7.5	Muiden Gileadian naisten vastarinnan toimijuus	58
5.7.6	Gileadian naisten yhteisen vastarinnan toimijuus	59
5.8	Analyyysin yhteenveto	61
5.8.1	Gileadian naisten toimijuus	62
5.8.2	Gileadian naisten toimijuuden muodot	63
6	Lopuksi	64

6.1	Tutkimuksen yhteenveto	65
6.2	Mahdolliset jatkotutkimukset	66
	Lähteet	67

1 Johdanto

1.1 Orjattaresi -sarja

Orjattaresi -sarja kertoo Gileadia nimisestä dystopiasta, joka sijaitsee nykyisen Yhdysvaltojen pohjoisosissa lähellä Kanadan rajaa. Gileadian yhteiskunnassa naisista on tehty väkisin sijaissynnyttäjiä, sillä hedelmällisyys on laskenut, eikä eläviä lapsia juurikaan ole syntynyt. Gileadian yhteiskunnan pitää koossa tiukat lait sekä jatkuva vartiointi. Lisäksi Gileadiasta löytyy erilaisia pakkotoimia sekä rituaaleja, joilla pyritään vahvistamaan yhteiskuntaa.¹

Orjattaresi -sarjassa nähdään, kuinka naisten kansalaisoikeudet ja asema viedään pala kerrallaan pois heidän elämästään. Ensin naiset eivät saa tehdä töitä ja seuraavassa hetkessä he eivät enää saa omistaa omaa omaisuuttaan, vaan omaisuus siirretään heidän aviomiehilleen tai lähisukulaiselle. Naisten asema murenee pala kerrallaan ja lopulta vallankaappauksen myötä osa naisista joutuu väkisin Gileadian synnytyskoneiksi.

Orjattaresi -sarjaa katsoessa ei aivan heti tule mieleen se, että samanlaista voisi tapahtua nykypäivänä. Kuitenkin Amerikan vedettyään sotilaansa pois Syyriasta, taantui maa nopeasti, kun vanha hallinto kaappasi vallan takaisin. Tämän seurauksesta vanha hallinto otti haltuun koko Syyrian, jolloin esimerkiksi naisten asema taantui hetkessä useiden vuosien taakse. Naiset joutuivat jälleen pukemaan burkat päällensä vakavien rangaistuksien uhalla. Lisäksi useat tytöt joutuivat lopettamaan myös koulunkäynnin.

Ihastuin Orjattaresi -sarjaan ensinäkemältäni. Näin heti sarjasta, että se sopisi opinnäytetyöhöni sen sisällön puolesta. Näin ollen valitsin Orjattaresi -sarjan pro gradu työhöni tutkimuskohteeksi. Minua on erityisesti kiinnostanut Orjattaresi -sarjan naiset sekä heidän asemansa rajatussa yhteiskunnassa. Alusta asti olinkin selvillä siitä, että naisten alisteinen asema kiinnostaa minua. Toiseksi teemaksi nousi naisten toiminta, sillä sarjassa naisilla on mielenkiintoisia toimijuuden muotoja. Toiminnan tutkimukseen valitsin naisten toimijuuden tutkimisen.

¹ Atwood 2018.

1.2 Margaret Atwood

Orjattaresi -sarja (2017-) perustuu kanadalaisen kirjailijan Margaret Atwoodin samannimiseen romaaniin Orjattaresi (1986). Atwood syntyi vuonna 1939 Kanadan Ontariossa. Hänellä on maisterintutkinto Radcliffen yliopistosta. Lisäksi hän on opiskellut muun muassa Harvardin ja Toronton yliopistoissa. Atwood on ollut tuottelias kirjailija ja hän on julkaissut yli 50 teosta. Hän on julkaissut esimerkiksi romaaneita, poliittisia esseitä sekä runoja.

Tuotteliaisuuden lisäksi Atwoodin teoksia on huomioitu ja palkittu usein eri palkinnoin.

Esimerkiksi hänen romaaninsa Testamentit (2019) on saanut palkinnon.²

Margaret Atwoodin menestys romaani Orjattaresi ilmestyi vuonna 1985. Ilmestymisen jälkeen romaanin vastaanotto oli niin positiivista kuin negatiivista. Kuitenkin aikojen saatossa siitä on tullut Atwoodin tunnetuimpia ja pidetyimpiä romaaneja. Romaanin julkaisun jälkeen siitä luotiin samanniminen elokuva vuonna 1989.³ Margaret Atwood julkaisi vuonna 2019 uuden romaanin Testamentit, joka jatkaa kesken jäänyttä Orjattaresi -romaanin tarinaa. Koska Orjattaresi -sarjan ensimmäinen tuotantokausi perustuu Atwoodin ensimmäiseen Romaaniin, sarjan tuotantokaudet kaksi, kolme ja neljä ovat käsikirjoittajien itsensä luomia. Tämän vuoksi Atwood halusi tehdä jatko-osan, jossa hän kertoo itse, mitä hänen mielestään Gileadiassa tapahtui ensimmäisen romaanin jälkeen.⁴

Margaret Atwood sai idean orjattaresi -romaanin häntä ympäröivästä maailmasta, joka eli muutosta. Maailma oli selkeästi ottamassa takapakkia esimerkiksi naisten oikeuksista, joista oli selkeästi tultu jo eteenpäin 1960-luvulta. Atwoodin mukaan yhteiskunta oli palaamassa vanhoihin kangistuneisiin miesten ja naisten rooleihin, jotka oli jo aiemmin hylätty. Atwoodin vieraillessa suljetussa Itä-Saksassa 1980-luvulla hän sai kosketuspintaa ihmisiin, jotka elivät

² Atwood 2019.

³ Atwood 1986; Schlöndorff ym. 1989.

⁴ Atwood and Pekkarinen 2019; PBS NewsHour 2019.

tiukassa ja kontrolloidussa maailmassa. Atwood näki, että teknologia voi helposti myös viedä kehitystä taaksepäin. Esimerkiksi hän näki, kuinka luottokortteja pystytään kontrolloimaan.⁵

Atwood kertoo itse olevansa sotalapsi ja toisen maailmansodan aikainen totalitarismi jätti häneen jäljet. Tämän vuoksi Hän kiinnostui suljetuista yhteiskunnista ja halusi tutkia niitä lisää. Atwoodia kiinnostaa erityisesti se, kuinka ihmiset tulevat yhteiskunnan jäseniksi. Orjattaresi -romaanin julkaisun jälkeen ihmisillä oli siitä monenlaisia mielipiteitä. Atwoodin mukaan eurooppalaiset eivät ymmärtäneet hänen romaaniaan niin hyvin kuin kanadalaiset. Sillä kanadalaisten mielestä Gilead voisi hyvin tapahtua Pohjois-Amerikassa 1980-luvulla. Nykyisestä Orjattaresi -romaanin vaikutuksesta ja kiinnostuksesta Atwood on ihmeissään.⁶

1.3 Orjattaresi -sarjan tuotantokaudet

Orjattaresi -sarja perustuu samannimiseen Margaret Atwoodin (1986) menestysromaanin Orjattaresi. Atwoodin romaanin pohjalta Bruce Miller on luonut käsikirjoituksen Orjattaresi -sarjan ensimmäiselle tuotantokaudelle. Seuraavat tuotantokaudet kaksi, kolme ja neljä ovat käsikirjoittajien omaa käsialaa ja tulkintaa. Orjattaresi -sarja on ollut alusta asti useasti ehdolla eri palkintojen saajaksi. Sarja on saanut esimerkiksi useita Golden Globes -palkintoja Yhdysvalloissa.⁷

Orjattaresi -sarjan ensimmäisellä tuotantokaudella on 10 jaksoa. Ensimmäisellä tuotantokaudella esitellään laajasti Gileadian toimintaa sekä sen syntyä vallankaappauksen jälkeen. Sarja palaa useasti takaumina aikaan ennen Gileadiaa jaksojen aikana. Sarjassa seurataan, kuinka vallankaappauksen jälkeen yhteiskunta muuttuu uusien lakien myötä huonompaan suuntaan. Orjattaret ovat heti sarjan alusta asti pääosassa. Heidän koulutustaan punakeskuksessa päästään seuraamaan aivan alusta asti. Koulutetut orjattaret siirretään heidän komentopaikkoihinsa, jotka sijaitsevat eri komentajien perheissä. Komentopaikalla orjattaria pyritään saamaan raskaaksi ritualisoidun raiskauksen kautta. Ensimmäisellä tuotantokaudella

⁵ Wintage Books 2018; PBS NewsHour 2019

⁶ Wintage Books 2018; PBS NewsHour 2019.

⁷ Atwood 2018. IMDB 2020; Taylor ym. 2018-2021.

päästään todistamaan ensimmäisen orjattaren lapsen syntymää. Lisäksi tuotantokaudella esitellään Jezebelsin sekä siirtomaan naisten asemaa. Jaksojen aikana käydään Gileadian pimeällä puolella sekä nähdään vastarintaa. Kausi päättyy siihen, kun orjatar viedään komentopaikaltaan pois, koska hän on tehnyt vastarintaa.

Toisella tuotantokaudella on 13 jaksoa. Toinen tuotantokausi jatkaa suoraan siitä, mihin ensimmäinen tuotantokausi jäi. Orjattaret kohtaavat rangaistukset vastarinnastaan. Yksi orjattarista on tullut raskaaksi, mutta vastarinnan seurauksena hän joutuu punakeskukseen. Yhden lääkärintarkastuksen yhteydessä orjatar pääsee pakenemaan, mutta jää lopulta kiinni ja hänet palautetaan komentajansa perheeseen. Toinen tuotantokausi esittelee myös siirtomaan naisia sekä Gileadiasta pakoon päässeitä naisia. Lisäksi uudet komentajat saavat heille valitut vaimot. Yksi komentaja pariskunta tekee edustusmatkan myös Kanadaan. Naisten vastarinta lisääntyy. Tämän seurauksesta yksi orjatar saa salakuljetettua lapsensa pois Gileadiasta. Toinen tuotantokausi loppuu siihen, kun orjatar jää itse vielä Gileadiaan. Hän on antanut lapsensa turvaan Kanadaan.

Kolmannella tuotantokaudella on 13 jaksoa. Kolmannen tuotantokauden aluksi komentajan vaimo sytyttää talonsa palamaan. Komentajan perheen orjatar vaihtaa tämän vuoksi komentopaikkaansa ja päätyy komentajalle, joka auttoi hänen lapsensa pois Gileadiasta. Edellinen komentajan orjatar pääsee Kanadaan turvaan nykyisen orjattaren lapsen kanssa. Komentajan vaimo katuu annettuaan lapsensa pois Gileadiasta ja yrittää saada lastaan takaisin. Tämän vuoksi komentaja järjestää tv-lähetystyksiä Kanadaan. Orjatar ei halua enää pelastaa vain omaa lastansa, kun hän huomaa komentajan asiakirjoista, kuinka paljon lapsia on Gileadiassa. Orjatar ryhtyy marttojen ja mayday järjestön kanssa yksiin. Tämän jälkeen he alkavat suunnittelemaan lapsien poissaamista Gileadiasta. Komentajan vaimo päättää ilmiantaa kanadalaisille miehensä, jotta hän pääsisi lapsensa luokse Kanadaan. Vaimo järjestää yllätyspiirityksen miehellensä kanadalaisten avulla. Kausi päättyy siihen, kun orjatar onnistuu saamaan Gileadiasta yli 50 lasta turvaan Kanadaan. Saadakseen koneen ilmaan orjattarien täytyy hämätä vartioita, ja he joutuvat vartijoiden tulituksen kohteeksi.

Neljännellä tuotantokaudella on 10 jaksoa. Neljäs tuotantokausi jatkaa suoraan kolmannen tuotantokauden tapahtumia. Vartioiden ammutuiksi tulleet orjattaret harhailevat metsässä etsien suojaa. Lopulta he löytävät komentajan vaimon turvatalon, jossa on myös muita pakenevia ihmisiä turvassa. Orjattarien ollessa turvatalossa, he murhaavat yhden vartijan sekä

myrkyttävät kuoliaaksi paikallisen Jezebelsin miehet. Lopulta orjattaret jäävät kiinni ja joutuvat palaamaan takaisin punakeskukseen. Täti on viemässä orjattaria uusiin komentopaikkoihin, kun yksi orjatar hyökkää tädin kimppuun. Tämän seurauksesta orjattaret pääsevät pakenemaan autosta. Paenneet orjattaret päätyvät länteen sota-alueelle, jossa he joutuvat pommitukseen. Orjattaret joutuvat erilleen toisistaan. Kanadaan päätyneet orjattaret pääsee entisten orjattarien tukiryhmään sekä tapaa miehensä, jonka kanssa oli naimisissa ennen Gileadiaa. Orjatar päätyy oikeuden käyntiin entistä komentajaa ja tämän vaimoa vastaan. Komentaja tekee yhteistyötä Kanadan kanssa, jolloin hänen tuomionsa jää pieneksi. Orjatar suunnittelee Gileadian yhteistyökumppaneiden sekä Kanadan kanssa väijytyksen komentajalle, jossa entiset orjattaret tappavat tämän. Neljäs tuotantokausi päättyy siihen, että orjatar ja tämän mies eroavat.

1.4 Tutkimuksen lähtökohdat ja aiempi tutkimus

1.4.1 Oman tutkimukseni lähtökohdat ja tutkimusaukko

Naisten ja heidän asemansa tutkiminen on kiinnostanut minua koko opintojeni aikana. Kun näin ensimmäisen kerran Orjattaresi -sarjan olin täysin lumoutunut sen pauloihin. Siitä heräsikin heti mielenkiinto siihen, että voisiko sitä käyttää tutkimuksessani. Alkumetreiltä asti minun ajatuksiini syntyi ajatus siitä, että voisin yhdistää naisten tutkimista sekä pitämästäni sarjasta. Uskontotieteen opintojeni aikana tutustuin toimijuuden käsitteeseen, jonka tutkiminen on uskontotieteen valtavirtaa. Näin ollen päädyin siihen, että tutkin naisten toimijuutta Orjattaresi -sarjassa. Ajattelin, että näin voisin liittää oman tutkimukseni vahvasti uskontotieteen tutkimuskenttään sillä, että tutkin uskontotieteelle ominaista tutkimuskenttää; toimijuutta.

Toimijuutta on tutkittu runsaasti eri tieteen aloilla. Koen mielekkääksi sen, että liityn samaan tutkimuskenttään uskontotieteen toimijuuden tutkimuksien kanssa. Tarkoitukseni ei ole tutkia toimijuutta uutena tutkimuskohteena, vaan pikemminkin vahvistaa toimijuuden muotoja toisintamalla toimijuuden tutkimustuloksia. Olen valinnut toimijuuden tutkimuksiin

parhaiten omaa tutkimustani tukevia toimijuuden tutkimuksia. Toimijuuden tutkimuksilla pyrin kartoittamaan oman tutkimukseni naisten alisteisen aseman toimijuutta sekä tuoda esille toimijuuden erilaisia muotoja.

Uskontotieteellinen mediatutkimus tulee omaa tutkimustani lähelle sillä, että tutkimukseni aineisto on media-aineistoa. Minun kandidaatin tutkimukseni oli myös uskontotieteellinen mediatutkimus. Tämän vuoksi halusin jatkaa osittain saman tutkimuskentän piirissä, sillä tällöin kenttä olisi minulle jo osittain tuttua. Olen pyrkinyt löytämään tutkimuksia nimenomaisesti Orjattaresi -sarjasta. Tällä pyrin kartoittamaan kenttää, johon oma tutkimukseni kohdistuu. Koska Orjattaresi -sarja on uusi, ei siitä ole myöskään tehty paljon tutkimuksia. Näin ollen pääsen tutkimaan melko tuoretta ja uutta tutkimuskenttää. Nimenomaan tarkoitukseni on luoda uutta tutkimusta Orjattaresi -sarjasta sekä uskontotieteellisestä mediatutkimuksesta. Toki tutkimukseeni liittyy vahvasti myös toimijuuden rooli, joka sitoo uskontotieteellisen mediatutkimuksen sekä toimijuuden tutkimuksen yhteen.

Alettuani tutkimaan tehtyjä tutkimuksia, huomasin selvästi, ettei orjattaresi -sarjaa ole vielä tutkittu toimijuuden näkökulmasta. Oikeastaan koko sarjaa on vielä tutkittu hyvin vähän. Tämän vuoksi havaitsin Orjattaresi -sarjan tutkimuksessa selvän tutkimusaukon, jota ei ole vielä tutkittu ja selvitetty. Tämän vuoksi päädyin valitsemaan Orjattaresi -sarjan tutkimukseni kohteeksi. Tutkimukseni kohteena oli heti alusta asti sarjan naiset, joiden toiminnan tutkiminen minua alkoi kiinnostamaan. Näin ollen päädyin valitsemaan tutkimuskohteekseni Orjattaresi -sarjan naisten alisteisen toimijuuden tutkimisen. Alisteisuus tuli tutkimukseeni mukaan sillä, että naisten asema on tutkimuskohteeni naisilla saman kaltainen. Toivon tutkimukseni liittävän uskontotieteellisen mediatutkimuksen sekä toimijuuden tutkimuksen yhteen. Minun on siis tarkoitus luoda uutta uskontotieteellisen sekä toimijuuden tutkimuksen yhteiselle kentälle.

1.4.2 Toimijuus

Toimijuutta tutkitaan monitieteisesti, eikä se ole yksinomaan kulttuurien tutkimuksen yksinoikeus. Itseasiassa toimijuuden käsite on luotu sosiologian piirissä, josta se on levinnyt muille tieteenaloille. Tutustuin itse toimijuuteen ensimmäisen kerran lukiessani uskontotieteen pääsykokeisiin ja nyt jälleen kirjoittaessani pro gradua loppuopinnoissani. Toimijuus onkin vakiintunut osaksi uskontotieteellistä tutkimuskenttää. Valikoin tutkimukseeni aiemmin toimijuudesta tehtyjä tutkimuksia, jotka tukisivat hyvin omaa toimijuuden tutkimustani. Tarkoituksenani on kartoittaa toimijuutta Orjattaresi -sarjassa ja liittää näin oma tutkimukseni uskontotieteelliseen tutkimuskenttään.

Tuula Gordonin tutkimus tulee omaa tutkimustani lähelle siinä, että se tutkii alisteisessa asemassa olevien nuorten toimijuutta. Gordon näkee, että nuoret ovat aina alisteisessa asemassa ikänsä puolesta. Erityisesti mielenkiintoinen on Gordonin esittämä toimijuuden tunto, jossa nähdään, että ihmisellä täytyy olla itse mahdollisuus toteuttaa omaan toimijuuttansa. Lisäksi toimijalla voi olla myös rajoitteita, jonka vuoksi hän on estynyt toimimasta haluamallaan tavalla, esimerkiksi siksi, ettei taloudellinen tilanne anna toimijuudelle myöten. Gordonin tutkimukseen nojaten voisi hahmottaa, että tutkimuksessani voisi esiintyä toimijuutta myös alisteisessa asemassa olevien henkilöiden toimijuudessa.

Gordon näkee, että toimijuudesta puhuminen sekä toimijuuden käytännöt ovat monimutkaisissa suhteissa toisiinsa. Toimijuus onkin nähtävissä sosiaalisen järjestyksen kautta, jolloin toiminta on aina kontekstisidonnaista. Esimerkiksi yhdessä tilanteessa yleinen toimijuus voi toisessa tilanteessa olla harvinainen. Gordon nostaa esille myös toimijuuden tunnon käsitteen, jolla hän tarkoittaa sitä, voiko toimija itse toimija toisin eri tilanteissa. Toimijuuden tunto pohjautuu siis ajatukseen siitä, että toimijuudessa täytyy olla mahdollisuus itse vaikuttaa toimintaansa. Täytyy ottaa huomioon myös se, että toimijuuden tuntoa on huomattavasti vaikeampi kartoittaa kuin näkyvää toimintaa. Gordon näkee kuitenkin toimijuuden tunnon tärkeänä, sillä sen kautta on mahdollista selvittää toiminnan takana olevia motiiveja. Toimijuudella on myös rajoituksia, sillä kulttuuriset ja sosiaaliset eriarvoisuudet voivat olla estämässä toimijan resurssien käyttöä.

Salome Tuomaalan tutkimus naisten aborttikokemuksesta tulee lähelle tutkimustani erityisesti sillä, että Tuomaala on tutkinut naisten toimijuutta. Abortti on aiheena herkkä ja sitä voidaan Tuomaalan mukaan pitää alisteisena asemana, koska nainen joutuu perustelemaan abortin tekemistä valta-asemassa olevalle lääkärille. Tuomaalan tutkimus tukee hyvin omaa tutkimustani, sillä se kartoittaa erinomaisesti naisen alisteista asemaa. Erityisesti mielenkiintoista Tuomaalan tutkimuksessa on se, että naiset eivät ole sellaisia, kuin yhteiskunta on luonut kuvan abortin käyneestä naisesta. Tuomaalan mukaan naisen toimijuus ei alisteisesta asemasta huolimatta ole välttämättä alisteinen. Tuomaalan tutkimukseen nojautuen omassa tutkimuksessani naisten alisteinen toimijuus ei välttämättä estä heidän toimijuuttansa.

Tuomaalan mukaan tunteiden määrittely on tärkeässä asemassa, kun puhutaan valinnanvapauden määrittelystä. Tämän seurauksena vapaus käsitteenä osoittautuikin hyvin suhteelliseksi käsitteeksi. Tällöin pintaan nousee ajatus siitä, että vapaus toteutuu ensisijaisesti ihmisten välisissä suhteissa. Tämän vuoksi suhteet eivät toteudu ilman yhteistä merkityksen antoa. Lisäksi Tuomaala on huomannut, että vapaus voi ilmaantua myös mielikuvituksen välityksellä. Näin ollen onkin tärkeää huomata, ettei valta-asemasta käsin tuleva toimijuus kata koko toimijuuden kenttää aukottomasti. Nimittäin kentän toimijat luovat omalla toiminnallaan ennalta arvaamattomia toimijuuden muotoja, joita voi olla vaikea määrittellä ennen toimijuuden kontekstisidonnaista tilannetta. Tuomaalan mukaan kentän alisteisessa asemassa olevat toimijat luovat omalla toimijuudellaan uudenlaisia ja ennalta-arvaamattomia toiminnan malleja. Useasti myös mallit ovat hajottamassa yhteiskunnan luomaa kuvaa abortista, ja ne ovat näin ollen omiaan luomaan uudenlaista toimijuutta ja kulttuuria yhteiskunnassa.⁸

Mahmoodin tutkimus sitoutuu erinomaisesti omaan tutkimukseeni, sillä tutkimuksessani tutkin alisteisessa asemassa olevia naisia sekä heidän toimijuuttansa. Mahmoodin tutkimuskohteina on musliminaisten toimijuus islamilaisessa Egyptissä. Hän huomasi, että vaikka naiset ovat alisteisessa asemassa, on naisilla silti erilaisia toimijuuden muotoja. Esimerkiksi hän löysi myös uusia toimijuuden muotoja. Mahmoodin mukaan voisi olla

⁸ Hynninen ym. 2015, 183; Tuomaala-Özdemir 2011, 16-21.

oletettavissa, että tutkimuksestani löytyy myös erilaista naisten toimijuutta, vaikka naisten asema olisi lähtökohdiltaan alisteinen. Tämän vuoksi se voisi merkitä myös sitä, että omassa tutkimuksessani on myös saman suuntaisia tutkimustuloksia

Antropologi Saba Mahmood on tehnyt tutkimusta egyptiläisten naisten parissa. Mahmood on ollut kiinnostunut egyptiläisten naisten toimijuudesta, sillä heidän toimintansa kenttä on tiukasti islamilaisen sekä patriarkaalisen vallan alla. Hypoteettina tutkimukselle on se, ettei naisilla olisi lainkaan toimijuutta Egyptin islamilaisessa ja patriarkaalisessa kulttuurissa. Tutkimus kuitenkin osoitti ennakko-odotukset vääräksi. Nimittäin Egyptin naisilta löytyi toimijuutta. Mahmood huomauttaa, ettei toimijuutta tule nähdä vain länsimaisen kulttuurin kautta. Tällöin on mahdollista se, että tutkimuksessa voi jäädä piiloon erilaisesta kulttuurista tulevat toimijuuden muodot. Hän huomauttaa, että egyptiläisten naisten kohdalla oli mahdollista nähdä myös uusia toimijuuden muotoja. Esimerkiksi hän löysi uusia toimijuuden vaikutusmuotoja tutkimuksensa aikana.⁹

1.4.3 Orjattaresi -sarja

Orjattaresi -sarja on tuore, ja siihen ollaan tekemässä jo viidennettä tuotantokautta. Puolestaan Margared Atwoodin romaanista Orjattaresi (1986) on tehty useita tutkimuksia. Erityisen paljon Orjattaresi romaanista on tehty lopputöitä, joita on ilmestynyt kirjan julkaisusta tähän päivään saakka.¹⁰ Myös tiedeyhteisöä on kiinnostanut sekä Atwoodin että Orjattaresi -sarjan tutkimus, sillä sarjasta on tehty tutkimuksia. Oma tutkimukseni pohjaa Orjattaresi -sarjan tutkimukseen. Näin ollen tutkimukseni liittyy Orjattaresi -sarjan tutkimukseen, eikä Atwoodin romaanin tutkimukseen. Tämän vuoksi keskityn vain Orjattaresi -sarjan tutkimukseen, sillä tutkimukseni käsittelee Orjattaresi -sarjaa, ei Atwoodin romaania.

Kuznetskin tutkimus tulee lähelle omaa tutkimustani sillä, että sen tutkimuskohteena on Orjattaresi -sarja sekä sarjassa esiintyvät naiset. Kuznetskin näkökulma on myös feministinen,

⁹ Hynninen ym. 2015, 183.

¹⁰ Esimerkiksi Tuominen 2004; Valli 1996.

kun hän tutkimuksessaan käsittelee naisen ruumista ja sen kokemaa väkivaltaa. Hänen näkökulmansa ruumis on väkivallan näyttämönä ja vastustuksen paikkana. Tämä näkökulma on hyvin mielenkiintoinen, sillä se sitoo yhteen kaksi vastakkaista asiaa. Omassa tutkimuksessani naisten ruumiiseen kohdistetaan väkivaltaa, joten Kuznetskin tutkimus tulee myös sitä kautta lähelle omaa tutkimustani. Kuznetskin mielestä juuri haavoittuvuus sekä voimaantuminen kulkevat käsikädessä, eikä se tule toimeen ilman niiden välistä keskinäistä riippuvuutta. Ruumis on siis samanaikaisesti haavoittuvuuden sekä vastustuksen paikka. Tämän vuoksi se samanaikaisesti ylittää eri kategoriat, kuten heteroseksuaalisuuden ilmentymisen.¹¹

Mercerin tutkimus tulee lähelle omaa tutkimustani sillä, että se tutkii Orjattaresi -sarjaa naisnäkökulmasta. Hänen erikoistumisensa dystopiaan tulee omaa tutkimustani lähelle, mutta minun tutkimuksessani se ei ole keskiössä, vaan se on taustoituksessa mukana. Näin ollen Mercerin tutkimus on hyvää taustatutkimusta omaa tutkimustani varten.

Mercer havaitsee, että sekä romaanissa että sarjassa on pääosassa osallisuuden ja vastarinnan teemat. Romaanissa orjatar kuvataan osallisena hallinnon koneistoa, sillä hän on selvinnyt hengissä siitä syystä, että on totellut valtion käskyjä ja vaatimuksia. Sarjassa puolestaan orjatar vastustaa selvästi hallintoa sekä konkreettisilla että passiivisilla keinoilla. Mercer näkee, että romaani kuvaa sitä, miten me reagoisimme, jos Gilead tapahtuisi meidän elinaikanamme. Puolestaan sarja kuvaisi sitä, miten mahdollisesti toimisimme ja ajattelisimme, jos Gilead tapahtuisi meille.¹²

1.5 Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset

Valitsin tutkimuskohteeseeni aineistolähtöisen lähestymistavan. Näin ollen annoin aineiston johdattaa ja viedä minua eteenpäin tutkimusongelman muodostumisessa. Orjattaresi -sarja sai minut mukaansa heti ensimmäisestä jaksosta alkaen. Tämän vuoksi valitsin sarjan

¹¹ Kuznetski 2021.

¹² Mercer 2017.

tutkimuskohteekseni. Orjattaresi -sarjaa on nyt ilmestynyt neljä tuotantokautta, jotka halusin kaikki mukaan tutkimukseeni. Valitsin kaikki ilmestyneet tuotantokaudet mukaan, jotta pystyisin kartoittamaan mahdollisimman laajasti Orjattaresi -sarjan naisten toimijuutta. Huomasin myös, ettei pelkkien orjattarien tutkiminen olisi mieluista, sillä Orjattaresi -sarjassa on paljon eri asemassa olevia naisia, joiden toimijuus minua alkoi myös kiinnostamaan.

Ensimmäiseksi rajaukseksi otin Orjattaresi sarjan naiset, joiden toimijuutta haluan tarkastella lähemmin. Haluan tutkimuksessani kartoittaa millaista toimijuutta Gileadian yhteiskunta mahdollistaa naisilleen. Gileadian yhteiskunta on hyvin suljettu, joten naisten alisteinen asema ja siitä käsin tuleva toiminta alkoi kiinnostamaan minua. Sarjan katsomisen myötä minua alkoi kiinnostamaan myös vastarinnan toiminta, sillä Orjattaresi sarjassa naiset nousevat vastarintaan Gileadian yhteiskuntaa vastaan. Seuraavaksi huomasin, että minua kiinnostaa myös muunlainen toiminta. Tästä syystä päädyin tutkimaan kaikkien naisten eri toimijuuden muotoja. Pyrkimykseni ei ole vertailla toimijuuksia keskenään, vaan käsitellä niitä omina kokonaisuuksinaan. Lopulta tutkimuskysymyksekseni muotoutui: millaisia toimijuuden muotoja Gileadian yhteiskunta mahdollistaa sen naisille.

Ensimmäiseksi tavoittelen kysymykselläni ymmärrystä siitä, millaista on Gileadian naisten toimijuus rajatussa Gileadian yhteiskunnassa. Oletan vahvasti, että naisilla on kapea-alainen toimijuuden mahdollisuus, sillä suljettu yhteiskunta ei anna yksilön toteuttaa individualistisesti itseään. Minua kiinnostaa myös se, että millaista hiljaista ja näkymätöntä toimijuutta Gileadian naisilla mahdollisesti ilmenee. Minua kiinnostaa se, millaista toimijuutta Gileadian suljettu yhteiskunta ylipäätään mahdollistaa eri naisryhmiensä toteuttaa. Naisryhmien välinen keskinäinen vertailu olisi myös mielekästä, mutta rajaan sen pois, jotta tutkimuskohteeni ei laajenisi liikaa. Naisryhmien vertailusta voisi mahdollisesti tehdä jatkotutkimuksia tulevaisuudessa. Pyrin siis tutkimuksessani tarkasti tunnistamaan ja luokittelemaan Gileadian yhteiskunnan naisryhmien toimijuuden eri muotoja.

1.6 Tutkimuksen eettisyys

Tieto voi olla luotettavaa tai epäluotettavaa, jolloin tutkijalla on tärkeä rooli siinä, että tämä osaa perustella oikein tutkimuksessaan käyttämiään tietoja. Tällöin lähdekritiikki tulee väistämättä vastaan. Silloin tutkijan täytyy punnita, onko tieto luotettavaa vai ei. Useampi lähde mahdollistaa sen, että tutkimuksen tieto ei perustu yhdelle näkökulmalle, vaan sen rakentamiseen on käytetty useampaa eri lähdettä tiedon tueksi. Tutkimuksessani pidän tärkeänä sitä, että käytän siinä useita eri lähteitä, jotka ovat luotettavia ja mahdollisesti vielä vertaisarvioituja.¹³

Tieteellisen tiedon kannalta on tärkeää, että se on mahdollisimman universaalialia. Tällöin tieteellinen tieto on esitettävä mahdollisimman yleispätevästi. Tieteelliselle tiedolle on tärkeää myös se, että se on tuotettu koko tiedeyhteisön vapaalle käytölle. Kenenkään ei tule omistaa ja eristää omaa tutkimustaan, vaan se tulee saattaa alttiiksi tiedeyhteisön kritiikille ja käytölle. Kaiken tieteellisen tiedon tulee myös olla puolueetonta, joten kaikki tutkimustulokset tulee julkaista sellaisenaan. Pyrin tutkimuksessani tekemään tutkimusta universaalisten periaatteiden mukaisesti ja olla täten osana omaa tiedeyhteistöäni.¹⁴

Jokaisen tutkimuksen on nojattava oman tiedeyhteistönsä periaatteisiin ja tunnustaa tämän toimintatapoja. Tämä toiminta tuo tutkimukseen läpinäkyvyyttä sekä liittyy tutkimuksen osaksi tiedeyhteistöä. Tutkimuksia tehdään osana tiedeyhteistöä, eikä yksin eristyksissä norsunluutonissa. Erityisen tärkeää on se, ettei koskaan plagioi, eli kirjoita toisen tutkijan tekstiä omanaan, sillä jokaisella on oikeus omaan tutkimuksensa tekstiin. Plagioinnin välttää tutkimuksessa merkitsemällä selkeästi lähteet ja omat ajatukset erikseen. Tutkimuksen on aina tarkoitus tuottaa uutta tietoa, eikä toisintaan kritiikittömästi vanhoja tutkimuksia. Käytän omassa tutkimuksessani alaviittausta, josta löytyy kaikki tutkimuksessani käytetyt lähteet. Lisäksi olen tehnyt Pro gradu tutkimustani osana uskontotieteen tiedeyhteistöä. Tämä näkyy muun muassa siinä, että olen käyttänyt tiedeyhteistöni ominaisia teorioita ja kieltä.¹⁵

Tutkimuksen tulokset tulee esittää juuri sellaisina kuin ne tutkimuksessa ilmenevät. Näin ollen tutkimuksessa tulee huomioida se, ettei tuloksia tule kaunistella tai muuttaa toiseksi. Tutkimusraportissa on tärkeää perustella selkeästi kaikki tutkimuksessa käytetyt menetelmät. Jokainen alkuperäinen havainto tulee kirjoittaa niin auki, ettei tulos pääse vääristymään.

¹³ Hirsijärvi ym. 2009, 18-23.

¹⁴ Hirsijärvi ym. 2009, 20-21.

¹⁵ Hirsijärvi ym. 2009, 24-27.

Lisäksi oman tutkimuksen puutteet on tuotava julki sellaisenaan. Panostan siihen, että teen tutkimusraportin parhaalla mahdollisella tavalla. Lisäksi noudatan raportin kirjoittamisessa minulle annettuja ohjeita. Pidän huolta siitä, että pohdin pohdinnassa myös tutkimukseni puutteita siinä, missä pohdin tutkimuksen tuloksiakin. Näillä kaikilla keinoilla pyrin tekemään tutkimuksestani mahdollisimman eettistä ja läpinäkyvää.¹⁶

2 Tutkimuksen taustoitus

2.1 Dystopinen yhteiskunta

Valitsin aivan ensimmäiseksi tutkimukseni taustoitukseksi dystopisen yhteiskunnan, sillä Gileadian yhteiskunta on dystopinen. Käyn ensin läpi dystopian määritelmän ja lopuksi lähestyn käsitteitä utopia. Utopia voi myös epäonnistua, jolloin siitä voi silloin muodostua dystopia. Gileadian voi nähdä myös epäonnistuneena utopiana, joka on muuttunut lopulta dystopiaksi.

Ensimmäiset kuvat, jotka piirtyvät mieleen sanasta dystopia, voivat olla esimerkiksi raunioitunut kaupunki tai loputon epätoivo. Dystopiaa kuvataan usein maailmanloppuna, jona sitä on kuvattu jo pitkään historiassa. Dystopia sana on peräisin kreikan kielen sanasta apokalypsi, jolla kuvataan maailmanloppua ja sen kauheutta. Dystopiaa on kuvattu myös ihmiskunnan palkinnoksi, jonka se saa saavuttamastaan työstä. Nykyään dystopiaa voi kuvata nykypäivän pessimismiksi, jonka juuret tulevat myös kreikasta. Pessimismi pohjautuu kreikan kielen sanoihin *dus* ja *topos*, jotka tarkoittavat huonoa paikkaa tai tilaa.¹⁷

Yleensä Dystopialla tarkoitetaan sekasortoista tulevaisuutta, joka on täynnä kaaosta ja kurjuutta. Dystopian vastakohta on puolestaan utopia, joka tarkoittaa toivottua tai ihannoitua yhteiskuntaa. Esimerkiksi historiassa puhutaan 1900-luvun Stalinin totalitarismista, joka nähdään kommunistisena utopiana. Se sisälsi ihanne valtion lisäksi äärimmäistä pakotusta,

¹⁶ Hirsijärvi ym. 2009, 24-27.

¹⁷ Glaeys 2016, 3-5.

orjuutta sekä vankeutta. Näin ollen epäonnistuneesta utopiasta voi tulla totalitaarinen tai dystopinen yhteiskunta. Totalitaarisuuden voi myös nähdä yhtenä dystopian lopputulemana.¹⁸

2.2 Uskontotieteellinen mediatutkimus

Tutkimukseni liittyy uskontotieteelliseen mediatutkimuksen kenttään sillä, että sen tutkimuskohteena on media-aineisto. Halusin jatkaa kandidaatin tutkintoni jälkeen edelleen mediatutkimuksen parissa, joten siksi päädyin valitsemaan tutkimukseeni jälleen media-aineiston. Ajattelin pystyväni jatkamaan tutkimusta osittain samalla kentällä kuin kandissani. Orjattaresi -sarja vastasi täydellisesti haluamaani media-aineistoa. Näin ollen tutkimukseni liittyy vahvasti myös uskontotieteellisen mediatutkimuksen kenttään.

Elokuvan voi nähdä ikkunana meidän omaan kulttuuriimme. Nimittäin elokuvaan on tiivistynyt paljon meidän erilaisia arvojamme sekä asenteitamme. Elokuvan voi nähdä myös toisintavan meidän todellisuuttamme, eli olevan ikkunana meidän omaan maailmaamme. Elokuva antaa erinomaisen mahdollisuuden meille tarkastella meidän omaa kulttuuriamme, sekä siellä tapahtuneita tai tapahtuvia ilmiöitä. Elokuva voi pitää turvallisena ja tarpeeksi kaukaisena kohteena tutkia omaa kulttuuriamme. Näin ollen ihminen voi peilata omaa elämäänsä elokuvan tapahtumien kautta. Esimerkiksi elokuva voi nostaa ihmiselle mieleen erilaisia eettisiä ongelmia, joita hän kohtaa omassa elämässään.¹⁹

On myös hyvä huomata se, että elokuva voi myös tavoitella tietoisesti muutosta katsojissa esimerkiksi erilaisten tietoisien asenteiden kautta. Toisaalta elokuva saattaa toimia myös tiedostamattaan, jolloin se levittää tietämättään erilaisia arvoja. Elokuva ei siis välttämättä aina itse tiedä, millaisia arvoja se ilmentää. Tietoiset muutokset on voitu naamioida

¹⁸ Glaeys 2016, 3-6.

¹⁹ Pesonen ym. 2011, 10-11.

esimerkiksi tietynlaisen symboliikan tai vuoropuheiden taakse. Näin ollen elokuva todentaa erilaisia arvoja tietoisesti tai tiedostamattaan.²⁰

3 Teoreettinen viitekehys

3.1 Viitekehysten muotoutuminen

Tutkimukseni viitekehys lähti muodostumaan ensin orjattarien sukupuolen kautta. Sillä Orjattaresi -sarjan keskiössä ovat orjattaret, joiden toimintaan kuvataan laajasti sarjassa. Näin ollen orjattarien sukupuolen kuvauksen dataa olisi reilusti saatavilla. Seuraavaksi minua alkoi erityisesti kiinnostamaan orjattarien naissukupuoli, joka on sarjassa alisteisessa asemassa miehiin verrattuna. Sillä koko Gileadian yhteiskuntaa johtavat miehet, joiden alamaisuudessa ovat kaikki yhteiskunnan naiset. Lopulta päädyin ottamaan tutkimukseeni mukaan kaikki sarjan naisryhmät, sillä minua alkoi kiinnostamaan niiden kaikkien toiminta sarjassa. Naisten alisteisen aseman vuoksi olen valinnut naistutkimuksiini tutkimuksia, joissa erityisesti naisten asema on alisteinen. Näin uskon sen tulevan lähelle omaa tutkimustani, koska siinä naisten asema on samankaltainen.

Seuraavaksi minua alkoi kiinnostamaan Orjattaresi -sarjan naisten vastarinnan toiminta, jota sarjassa on runsaasti esillä. Tämän vuoksi päädyin valitsemaan tutkimukseeni toimijuuden käsitteen, jonka kautta pyrin selvittämään Gileadian naisten erilaisia toimijuuden muotoja. Otin tutkimukseni viitekehukseen toimijuuden tutkimuksia, jotka kuvaavat vallan ja toimijuuden käsitteitä, sillä tutkimuksessani toimijuus lähtee ensisijaisesti alisteisesta asemasta käsin. Näin ollen tutkimuskohteillani on aina vastassaan jokin vallan muoto. Lopulta päädyin siihen, että aion tutkia kaikkia naisten toimijuuden muotoja Orjattaresi -sarjassa, sillä en halua nostaa toista toimijuutta tärkeämmäksi kuin toista. Tarkoitukseni on tutkia toimijuuden muotoja tasapuolisesti ja perusteellisesti.

²⁰ Pesonen ym. 2011, 10-11.

Lopulta aloin muodostamaan alisteisesta naissukupuolesta sekä sen toimijuudesta yhteistä viitekehystä, joka palvelisi tutkimustani parhaiten. Tämän vuoksi ensin avaan naisen käsitettä alisteisesta näkökulmasta käsin. Tämän jälkeen tarkoitukseni on muodostaa linssi, jolla voi katsoa erilaisia toimijuuksia. Tarkoitukseni on yksinkertaisuudessaan yhdistää uskontotieteellinen mediatutkimus sekä toimijuuden tutkimus yhdeksi linssiksi, jonka läpi katson tutkimusaineistoani.

3.2 Sukupuoli ja nainen

Tutkimukseni lähtökohtana on naissukupuoli. Ensimmäiseksi avaan sukupuolen käsitettä biologisen näkökulman mukaan, joka soveltuu hyvin tutkimukseeni. Sillä tutkimuksessani naissukupuoli nähdään tärkeänä sen synnyttämisen eli biologisen ominaisuutensa vuoksi. Biologiassa naaraspuoleiset nisäkkäät synnyttävät eläviä jälkeläisiä. Biologisen sukupuolen lisäksi sarjassa esiintyy erilaisia sukupuoli-identiteettejä, kuten homoseksuaalisuutta. Tämän vuoksi otan sukupuoli-identiteetin myös määrittelyyni mukaan.

Toiseksi valitsin tutkimukseeni naisnäkökulman. Tätä näkökulmaa parhaiten soveltaa Beauvoirin²¹ esittämä näkökulma, jossa nainen nähdään toisena sukupuolena. Tässä näkökulmassa nainen nähdään toisena sukupuolena, koska naista katsotaan aina miehen näkökulmasta käsin. Näin ollen nainen on aina alisteisessa asemassa mieheen nähden, sillä nainen tulee aina miehen jäljessä. Tämän vuoksi Beauvoirin kuvaus palvelee ja tukee hyvin tutkimukseni naiskuvaa, koska tutkimukseni naiskuva on juuri samankaltainen.

Sukupuoli jaotellaan biologian mukaan mieheksi; koiraaksi ja naiseksi; naaraaksi. Sukupuolia on helppo tarkastella niiden biologisista lähtökohdista käsin. Sukupuoli pitää sisällä toki biologisen sukupuolen, mutta se ei rajoitu pelkästään siihen. Biologisen sukupuolen lisäksi

²¹ Beauvoir and Suni 1999.

sukupuolen tutkimuksessa sukupuolta tarkastellaan esimerkiksi sukupuoli-identiteetin, seksin ja seksuaalisuuden käsitteiden kautta.²²

Sukupuoli-identiteetti tarkoittaa sitä, että ihminen saa itse määritellä sukupuolensa huolimatta biologisesta sukupuolestaan. Sukupuoli-identiteettejä on muun muassa heteroseksuaalinen sekä homoseksuaalinen. Heteroseksuaalisessa sukupuoli-identiteetissä ihminen kokee seksuaalista vetoa vastakkaiseen sukupuoleen. Tyypillisesti heteroseksuaalisuudessa naiset ovat kiinnostuneita miehistä ja toisinpäin. Heteroseksuaalisuus sukupuoli-identiteetti on saman suuntainen biologisen sukupuolen kanssa; koiras on kiinnostunut naaraasta. Homoseksuaalisessa sukupuoli-identiteetissä ihminen on kiinnostunut saman sukupuolen edustajista. Esimerkiksi nainen on kiinnostunut naisista seksuaalisesti. Oikeastaan sukupuolen voi nähdä sosiaalisena tuotteena, joka peilautuu yhteiskunnan tuottamiin naisten ja miesten rooleihin. Meillä länsimaissa esiintyy enemmän sukupuolia, koska meillä on mahdollisuus näyttää eri sukupuoli-identiteettejä individualistisessa yhteiskunnassamme²³

Maskuliinisuus liitetään vahvasti mieheen; koiraaseen ja feminiinisyys puolestaan naiseen; naaraaseen. Maskuliinisuus ja feminiinisyys liitetään vahvasti biologisiin sukupuoliin, mutta oikeasti maskuliinisuutta ja feminiinisyttä esiintyy kummassakin sukupuolella. Sukupuolen piirteet eivät siis ole sidottuja yhteen sukupuolen representaatioon. Yhteiskunnassa näyttäisi olevan niin, että feminiinisiä; naisen sukupuolen piirteitä pidetään alempiarvoisina piirteinä kuin maskuliinisia piirteitä. Esimerkiksi tämä näkyy siinä, että miehiä saatetaan kieltää näyttämästä heidän feminiinisiä puoliaan. Pojille saatetaan sanoa, ettei itke kuin tyttö, tai kestä se kuin mies. Karkeat jaot maskuliinisuuteen ja feminiinisyteen näyttäisivät ylläpitävän yhteiskunnassa valloilla olevia arvoja ja toisintavan niitä uudelleen. Tärkeää on huomata, että jokaisessa sukupuolella on maskuliinisia ja feminiinisiä puolia, mutta konteksti, kuten yhteiskunta, näyttäisi määrittävän niiden kontekstisidonnaisen käyttöoikeuden.²⁴

²² Atwood 2018, 6-8.

²³ Atwood 2018, 6-9.

²⁴ Atwood 2018, 7-8.

Simone de Beauvoir lähestyi naisen sukupuolen käsitettä jo 1940-luvulla toiseudesta käsin. Hän näki, että nainen on toinen sukupuoli, joka tulee aina miehen jälkeen. Tämän vuoksi nainen tulee aina olemaan alempiarvoisempi sukupuoli, ja on täten aina riippuvainen ensimmäisestä sukupuolesta; miehestä. Tämän vuoksi nainen on alisteisessa asemassa, kun häntä katsotaan aina miehen kontekstin kautta. Nainen ei siis voi olla itsenäinen toimija, vaan on aina alisteisessa asemassa mieheen nähden.²⁵

Beauvoirin mukaan naista ei tulisi määritellä pelkästään sukupuolen perusteella, mutta toisaalta nainen ei pääse ulos omasta sukupuolestaan, vaan sukupuolen taakka pysyy naisen mukana. Beauvoirin mukaan naisen määritelmään liittyy aina myös jokin rajoitus, sillä jokaisen naisen määritelmän takana on aina joku negatiivinen naista rajaava ominaisuus. Esimerkiksi nainen nähdään pelkkänä synnyttäjänä, biologisen velvoitteen täyttäjänä. Jo Aristoteles näki naisen olevan nainen, koska häneltä puuttuu ominaisuuksia. Aristoteles siis vertasi jo naista mieheen ja näki sen kautta tältä puuttuvan tärkeitä ominaisuuksia, joita on vain miehillä. Beauvoirin mukaan naiset lähtevät altavastajan asemasta liikkeelle, koska heitä verrataan kaikessa miehiin, ensimmäiseen sukupuoleen. Tämän vuoksi naiset tulevat aina olemaan toisen sukupuolen asemassa.²⁶

3.3 Toimijuus

Toisena keskeisenä tutkimukseni lähtökohtana on toiminta, jota kartoitan toimijuus käsitteen avulla. Tarkoitukseni on tarkastella tutkimuksessa erilaisia alisteisen aseman toimijuuden muotoja. Tämän vuoksi olen valinnut mukaan erilaisia toimijuus käsitteitä, jotka parhaiten kartoittavat oman tutkimukseni toimijuuksia.

Toimijuus on keskeinen käsite kulttuurien tutkimuksessa. Yleisesti on ajateltu, että toimijuuden toteutumiseen vaaditaan sitä, että ihminen pystyy arvioimaan itse tilanteensa.

²⁵ Beauvoir ja Suni 1999, 9-24

²⁶ Beauvoir ja Suni 1999, 9-24.

Tärkeää on myös se, että ihminen pystyy valitsemaan itsenäisesti ja tekemään valintojen kautta omia itsenäisiä päätöksiä. Toimijuuteen on vahvasti liitetty se, että ihminen kykenee tekemään erilaisia päätöksiä sekä kykenee toteuttamaan niitä. Toimijuudella tulee olla siis subjekti, joka tekee. Toimijuus nähdäänkin subjektiin sidottuna toimintana. Sillä subjektin toimintaedellytyksiä ei ole olemassa ilman subjektin toimintaa. Toisaalta subjektin toiminta sitoo vahvasti toimijaa tekemiseen, jolloin subjekti kykenee toteuttamaan häneltä odotettua toimintaa. Näin huomataan, ettei toimijuutta voi olla ilman subjektin vuorovaikutusta toisten kanssa. Tämä vaatii subjektilta sosiaalisia suhteita ja kanssakäymistä. On erityisen tärkeää huomata se, että niin vallan kuin toimijuuden käsitteet ovat aina kontekstisidonnaisia. Tämän vuoksi jokaisessa tilanteessa mukana ovat niin menneet, nykyinen kuin tuleva.²⁷

Toimijakeskeisissä analyysissä toimijuuden nähdään toteutuvan vasta silloin, kun tekijällä on aidosti mahdollista valita toisin, tehdä toisin tai reflektoida omia mahdollisuuksia.

Toimijakeskeisissä analyysissä toimija on nimensä mukaisesti keskeisessä asemassa. Hänellä on tällöin oltava aito mahdollisuus omaan toimijuuteen, ei vain nimelliseen. Tällöin toimija voidaan määritellä vahvaksi toimijaksi, koska tällä on mahdollisuuksia vaikuttaa toimintaansa. Vahvatoimijuus puolestaan tuo toimijalle erityistä mielekkyyttä omaa toimintaansa kohtaan, sillä silloin tällä on todellinen mahdollisuus vaikuttaa omaan elämäänsä.²⁸

Intentionaalinen toimija puolestaan pyrkii saamaan muutosta, joka auttaa hänen itsensä lisäksi myös muita. Toimijuuden voidaan nähdä tarkoituksenmukaisena silloin, kun toimijalla itsellään on ollut todellinen mahdollisuus toimia toisin. Toimijuuden perustana on toiminta, joka puuttuu ulkomaailmassa tapahtuvien asioiden puuttumiseen ja niiden muuttamiseen. Näin ollen toimijuuden taustalla on aina jonkinlaista pyrkimistä vaikuttamiseen ja muuttamiseen.²⁹

²⁷ Hynninen ym. 2015, 174-175.

²⁸ Hynninen ym. 2015, 178-179.

²⁹ Hynninen ym. 2015, 178-179.

Vallanpitäjien ja vallanalaisten välille on pyritty luomaan erilaisia tarkastelun käsitteitä. Julkisten ja kätkeytyjen käsikirjoitusten on tarkoitus pureutua vallankäyttäjien ja vallankäytön kohteiden välisten suhteiden tarkasteluun. Vallanhaltioiden käsikirjoitukset ovat julkisia. Niissä vallanpitävät koettavat perustella ja korostaa heidän vallankäyttönsä laillisuutta sekä oikeutusta. Vallanpitäjät eivät kuitenkaan ole vapaita määrittelemään mielivaltaisia julkisia käsikirjoituksia, vaan heidän rooliinsa kuuluu se, että heidän tulee toimia yhteisen hyvän nimissä sekä sen puolesta. Tämä puolestaan voidaan nähdä siinä, että vallanpitäjät ovat myös itse käsikirjoitustensa vankeja. Sekä vallanpitäjät että vallanalaiset toimivat julkisten käsikirjoitusten mukaisesti.³⁰

Julkisten käsikirjoitusten lisäksi on olemassa kätkeytyjä käsikirjoituksia, joita on sekä vallanalaisilla että vallanpitäjillä. Kätkeyty käsikirjoitukset ovat erityisen tärkeitä vallanalaisille, sillä niiden kautta he pyrkivät määrittelemään ja oikeuttamaan omia näkemyksiänsä. Toisaalta kätkeyty käsikirjoitukset voivat toimia myös kapinallisuutena sekä kritiikkinä vallankäyttäjää kohtaan. Vallanpitäjän näkökulmasta kätkeyty käsikirjoitukset voivat tuoda läpinäkyvyyttä heidän toimintaansa. Jotta kätkeyty käsikirjoituksen uskaltaa paljastaa, vaatii se turvallista tilaa niin vallanpitäjille kuin vallanalaisille. Tämän seurauksesta kätkeytyjä käsikirjoituksia voi syntyä ainoastaan rauhallisessa tilanteessa.³¹

3.4 Erilaisia toimijuuden muotoja

3.4.1 Arkinen toimijuus

Me luomme toimijuutta arjen rutiinien kautta. Arjen toimijuus toimii kuin kehyksenä, jonka kautta pystymme määrittelemään olemassaolomme ei-olemisesta. Arki mielletään helposti tylsäksi ja liian rutiinien omaiseksi. Kuitenkin arkisessa toimijuudessa on pohja yhteiskunnan muutoksille, sillä sen kautta me luomme yhteiskunnan sekä sen toiminnan. Arjessa me luomme meille totutut tavat, joista muodostuu yhteiskunnan kannalta tärkeää toimijuutta.

³⁰ Hynninen ym. 2015, 178-179.

³¹ Hynninen ym. 2015, 178-179.

Esimerkiksi naisten arkinen toimijuus on vaihtunut siihen, että naiset voivat nykyisin olla johtavissa tehtävissä, kun ennen he ovat olleet kotona lastensa kanssa. Arkinen toimijuus mahdollistaakin muutoksen siemenen, joten on tärkeää, että huomioimme myös arkisen ja hauraan toimijuuden. Arki on täynnä rutiineja, joiden opetteluun menee aikaa. Esimerkiksi ensin uuden asian opettelu vie paljon aikaa, ja ihminen tällöin toistaa usein kaavamaisesti ohjeita. Mitä pidemmälle ihminen taidon opettelussa menee, kykenee hän sitä paremmin itse soveltamaan oppimaansa ja muokkaamaan siitä itselleen sopivan.³²

3.4.2 Toimijuus yhteiskunnassa ja pakotettu toimijuus

Sosiologi Pierre Bourdieun mukaan yhteiskunta ei koostu yksilöistä, vaan yhteiskunta ilmentää niitä kaikkia suhteita sekä yhteyksiä, joita ihmisillä on keskenään. Bourdieu on luonut käsitteet kenttä sekä habitus, jotka auttavat kuvaamaan yhteiskuntaa ja siellä tapahtuvaa toimijuutta. Kenttä pitää sisällään joukon sekä vallan toimijuuden muotojen representaatioita sekä niiden historiallisia konteksteja. Bourdieu näkee habituksen vaikuttavan toimijoiden toimijuuteen, mutta ei kuitenkaan täysin sido näitä yhteen kiinteään paikkaan. Habitus antaa tilaa myös omalle toimijuudelle, eikä se ole sidottu pelkästään tiettyyn muottiin tai ennalta odotettuun käyttäytymiseen. Bourdieu näkee, että habituksen kautta toimijan on mahdollista selviytyä hänelle odottamattomissa tilanteissa. Näin ollen habitus toimii samalla suojaavana mekanismina. Hänen mukaansa habitus on eri dispositioiden järjestelmä, joka kokoaa toimijan historian yhteen. Lisäksi habituksen tehtävänä on olla kuin sateenvarjo, joka kokoaa havainnot, arvostukset kuin toimenpiteet saman varjon alle. Näin ollen habituksen myötä toimijan on mahdollista muovautua yhä uudelleen muuttuvien tilanteiden mukaan. Lisäksi habitus mahdollistaa toimijalle erilaisten tehtävien suorittamisen.³³

Uskontotieteilijä Salome Tuomaala on pyrkinyt tutkimuksessaan kartoittamaan naisten toimijuutta aborttikeskusteluiden kautta. Tuomaala on pyrkinyt tuomaan esille naisten erilaisia toimijuuden sekä valinnanmahdollisuuksien muotoja. Hänen mukaansa valinnan

³² Hynninen ym. 2015, 183.

³³ Bourdieu 1995, 36-39.

vapautta ohjaavat tunteet, jotka määrittelevät uudelleen toimijuuden kentän. Tuomaalan mukaan ei ole olemassa vain yhtä vapautta, vaan vapaus toteutuu yhteisissä merkityksenannoissa kuin mielikuvituksessa. Näin ollen alisteiset valta-asetat ovat omiaan luomaan uudenlaista toimijuutta, jota on vaikea ennalta määritellä.³⁴

3.4.3 Hiljainen toimijuus

Tutkittaessa toimijuutta ei tulisi määritellä, mikä on toimijuutta ja mikä ei. Sillä toimijuus voi olla myös hyvin haurasta tai tottumuksellista. Tämän vuoksi toimijuuden eri puolet voivat jäädä huomaamatta tutkimuksen aikana. Avarakatseisuus tutkimusta kohtaan mahdollistaa sen, että tutkimuksesta pystyy löytämään erilaisia toimijuuden ilmentymiä.³⁵

Tutkimuksessa ei tule tarkastella tiukasti esimerkiksi vain vapaanvalinnan ilmentymistä, vaan kartoittaa tutkimuksen kaikki mahdolliset eri toimijuuden muodot. Tämän vuoksi viimeaikainen tutkimus onkin kyseenalaistanut aiempaa tutkimusta, joka on ehkä ollut liian päämäärähakuista. Lisäksi se on ollut liian valmiiksi rajattua sekä määriteltyä. Näin ollen liian tiukan toimijuuden määritelmän alle voi jäädä arkinen ja haurastoitimijuus, jotka ovat nostettu esille nykytutkimuksessa.³⁶

3.4.4 Vastarinnan toimijuus

Toimijuus on aina ajallista, sillä toimija on sidottu aina aikaansa sekä kontekstiinsa. Toimija on aina tekemisissä erilaisissa yhteiskunnissa, joiden toimintaan hän on sidottuna. Lisäksi toimijan toimijuuteen vaikuttavat hänen historiansa, sillä kukaan ei tule toimijuuden tilanteeseen tyhjiöstä, vaan toimijat kantavat mukanaan aiemmin tekemiään asioita. Toimijuuden muutos ei välttämättä tapahdu nopeasti. Esimerkiksi se saattaa tapahtua pikkuhiljaa useamman sukupolven aikana. Myöskään vastarintaa ei tule nähdä ainoastaan

³⁴ Hynninen ym. 2015, 183.

³⁵ Hynninen ym. 2015, 183.

³⁶ Hynninen ym. 2015, 183.

nopeasti tapahtuvana toiminnan muutoksena, vaan se voi olla myös hidasta ja maltillista toiminnan muutosta. Itseasiassa hidas vastarinta voi olla hyvinkin hidasta ja jopa huomaamatonta. Lopulta askeleet johtavat kuitenkin kohti muutosta askel kerrallaan. Toimija ei ole kiinnittynyt pelkästään menneeseen, vaan hän kykenee kiinnittymään myös uusiin asioihin sekä tulevaisuuteen.³⁷

Antropologi Saba Mahmood on tutkinut egyptiläisiä musliminaisia. Mahmood oli erityisen kiinnostunut siitä, miten egyptiläisten musliminaisten toimijuus toteutuisi islamilaisessa patriarkalisessa yhteiskunnassa. Tutkimus yllätti Mahmoodin siinä, että kaikkien odotusten vastaisesti Egyptin musliminaisille mahdollistui erilaisia toimijuuden muotoja. Egyptiläisten naisten toimijuus ei ollut vain vastarinnan toimijuutta. Lisäksi heille oli mahdollista luoda uusia toimijuuden muotoja tiukassa islamilaisessa maassa.³⁸

4 Aineiston esittely ja sisällönanalyysi

4.1 Aineiston esittely

4.1.1 Gileadian hierarkinen yhteiskunta

Koko Gileadian yhteiskunnalla on tarkka hierarkia siitä, millainen asema kullakin sen jäsenellään on. Hierarkia koskee myös Gileadian naisia, jolloin toiset naiset ovat korkeammassa asemassa kuin toiset Gileadian yhteiskunnassa. Hierarkian huipulla ovat komentajien vaimot, jotka saavat melko vapaasti päättää, mitä tekevät. Komentajan vaimot ovat aina alisteisessa asemassa verrattuna miehiinsä; komentajiinsa. Tärkeässä hierarkian roolissa ovat orjattaret, jotka hoitavat Gileadiassa sijaissynnyttämisen. Hierarkian pohjalla

³⁷ Hynninen ym. 2015, 183-184.

³⁸ Hynninen ym. 2015, 183.

ovat siirtomaan naiset, jotka joutuvat siivoamaan sodanjälkeistä saastunutta maata ilman suojarahusteita.

Hierarkia-asemansa voi menettää rikkomalla Gileadian lakia. Näin ollen korkealla hierarkiassa oleva nainen voi menettää asemansa toimiessaan Gileadian sääntöjä vastaan, kuten esimerkiksi lukemalla kirjoja, jotka ovat ehdottoman kiellettyä toimintaa kaikilta Gileadian naisilta. Gileadian naiset voivat kulkea hierarkiassa ainoastaan yhteen suuntaan ylhäältä alaspäin. Jos Gileadian nainen rikkoo asemansa sääntöjä, voi tämä joutua hierarkian portaita alemmas. Esimerkiksi komentajan vaimo voi joutua orjattareksi, jos hän ei tottele yhteiskunnan sekä miehensä käskyjä.

4.1.2 Gileadian naiset

Gileadian yhteiskunnalle tärkeintä on saada lisää lapsia, sillä lapsettomuus on räjähtänyt käsiin sodan loppumisen jälkeen. Tämän seurauksesta harva nainen synnytti enää terveitä lapsia. Gileadian yhteiskunta on ratkaissut ongelman orjattarilla, jotka ovat valtion sijaissynnyttäjiä. Orjattaret menevät palvelemaan Gileadian yhteiskuntaa komentajien perheisiin, joissa komentaja laillisesti raiskaa orjattaren saadakseen tämän raskaaksi. Orjattariksi on valikoitunut ne yhteiskunnan naiset, jotka ovat vielä hedelmällisiä sodan jälkeisessä yhteiskunnassa. Naiset koulutetaan tehtävänsä punakeskuksessa tätien johdolla. Tämän jälkeen orjattaret siirretään komentopaikkoihinsa, joka on heille valikoitu komentajan perhe. Sijaissynnytyksen lisäksi orjattaret hoitavat jokapäiväisiä arkiaskareita kuten kaupassakäyntiä.

Korkeimmalla hierarkiassa ovat komentajien vaimot, joiden nimensä tulee heidän miehensä mukaan. Heidän miehensä palvelevat Gileadiassa korkeissa viroissa. Komentajien vaimot voidaankin nähdä edustusvaimoina, jotka hoitavat kodin sekä orjattarien synnyttämät lapset. Komentajien vaimot eivät saa olla mukana tekemässä Gileadian yhteiskunnan päätöksiä. Heidän paikkansa on olla kotona, jossa he ovat naisten keskinäisessä hierarkiassa korkeimmassa asemassa. Tämän aseman turvin komentajan vaimot päättävät sekä määräävät muille talossa oleville naisille tehtäviä. Esimerkiksi komentajan vaimot voivat määrätä orjattarille kauppareissun, jonka aikana tämän tulee ostaa hänelle määrättyjä tuotteita.

Komentajan vaimojen rooli on odottaa omaa perheenisäystä orjattaren kautta. Tämän vuoksi komentajan vaimot voivat olla kovia ja vaativia orjattaria kohtaan, jos heidän toiveensa ei toteudu. Esimerkiksi komentajan vaimot voivat kohdella orjattaria tylysti, jos tämä ei tulekaan raskaaksi.

Orjattarien opetusta ja ohjausta varten Gileadian yhteiskunnassa on perustettu tätien virka. Tädit työskentelevät punakeskuksessa sekä orjattarien komentopaikoilla valtion alaisuudessa. Heidän työnään on opettaa orjattarille heidän hierarkiensa asema sijaissyntyttäjinä. Tädit ovat yleensä vanhempia naisia, jotka ovat palvelleet aiempaa yhteiskuntaa hyvin, mutta eivät enää kykene itse synnyttämään. Esimerkiksi tädit ovat voineet toimia ennen Gileadiaa opettajina. Opetustyönsä ohessa tädit myös hoitavat kurinpitotoimituksia, jos orjatar ei ole totellut hänelle määrättyjä tehtäviä. Tädeillä on täysi valta siihen, mitä he saavat tehdä orjattarille. He hallitsevatkin usein orjattaria väkivallan ja pelottelun avulla. Esimerkiksi tädit käyttävät sähköpiiskaa ohjentaessaan orjattaria. Tarvittaessa tätejä auttavat kurinpalautuksessa valtion virkamiehistä silmät. Tätien keskuudessa on myös hierarkia, vanhemmat ja pidempään olleet johtavat tätien toimintaa sekä punakeskuksen kouluttamista. Heillä on myös korkeampi päätösvalta kuin vähemmän aikaa olleilla tädeillä.

Komentajien kotona toimii kotiapulaisina marttoja, jotka hoitavat komentaja perheen kotitalouden kodinhoitajan työt. Esimerkiksi he laittavat ruokaa sekä siivoavat. Martat ovat hierarkiassa komentajien vaimojen alapuolella, mutta yläpuolella orjattaria. Martat ottavat komentoja vastaan komentajan vaimoilta, eli täyttävät heidän toiveitaan parhaansa mukaan. Esimerkiksi he tekevät komentajan vaimoille näiden mieliruokaa. Koska martat ovat orjattarien yläpuolella, voivat he määrätä orjattarille myös tehtäviä. Esimerkiksi martat voivat antaa tarkan ostoslistan orjattarien kaupassakäynnille. Marttojen rooli on olla melko näkymättömiä arjen puurtajia komentajien perheissä. Martat ovat yleensä vanhempia naisia, mutta martoissa on myös nuorempia tyttöjä, joita koulutetaan marttojen tehtäviin kotiapulaisiksi komentajien perheisiin. Martoilla on oma verkostonsa marttojen kesken, ja he keskustelevat näiden kanssa. Esimerkiksi martoilla on tietoa siitä, mitä hyviä elintarvikkeita kaupoissa on, ja mitä kannattaa ostaa.

Jezebelsin naiset edustavat Gileadian naisten alempia hierarkioita, sillä he työskentelevät komentajille suunnattuina prostituoituina Gileadian ilotaloissa. Jezebelsin toiminta on Gileadian lain mukaan väärin, mutta se silti toimii Gileadian valtionjohdon viihdepaikkana.

Tämän vuoksi Jezebelsiin päästäkseen on rikottava lakeja, sekä vastassa on turvatarkastus silmien toimesta. Jezebelsiin naiset joutuvat siitä syystä, etteivät he ole sopeutuneet Gileadian heille antamaan aiempaan rooliin. Esimerkiksi Jezebelsiin joutunut nainen on voinut palvella ennen orjattarena, mutta rikkonut sääntöjä vastaan, joten hänet on alennettu hierarkiassa Jezebelsin prostituoiduksi. Jezebelsin naiset kulkevat hotellinbaarin alueella hienoissa vaatteissa. Baarista komentajat voivat valita haluamansa prostituoidun, jonka kanssa nämä siirtyvät yläkerran hotellihuoneeseen harrastamaan seksiä.

Gileadian naisista huonoimmassa asemassa ovat siirtomaiden naiset, jotka ovat joutuneet siivoamaan sodan jälkeen jättämää saastunutta maata ilman minkäänlaisia suojarusteita. Samoin kuin Jezebelsiin, niin siirtomaihin myös joudutaan. Siirtomaahan joutunut nainen on saattanut olla ennen orjatar, joka ei ole sopeutunut yhteiskunnan hänelle asettamaan tehtävään. Siirtomaan naiset siivoavat päivästä toiseen saastunutta maata likaisissa ja alkeellisissa oloissa ilman suojarusteita tai lääkkeitä. Siirtomaan naisten työ on tarkoituksella vaarallista. Heidän ennusteensa on se, että he tulevat kuolemaan työn seurauksena. Tämän seurauksesta monet siirtomaan naiset sairastuvat vakavasti sekä kuolevat siirtomaihin. Siirtomaan naisille ei tarjota ravitsevaa ruokaa, vaan he syövät lähinnä laihaa keittoa.

Gileadiassa toimii myös sekalaisissa tehtävissä olevia naisia, joilla ei ole tarkkarajaista roolia kuin aiemmin mainituilla naisryhmillä. Nimeän nämä naiset sekalaisiksi Gileadian naisiksi, joita en ota mukaani tarkasteluun, koska he eivät selvärajaisesti kuulu mihinkään aiempiin kategorioihin. Gileadiassa toimii erinäinen joukko naisia erilaisissa tehtävissä. Esimerkiksi he saattavat toimia Jezebelsissä baarimikkoina tai kouluttaa orpoja lapsia. Nämä naiset esiintyvät sarjassa hyvin pienissä rooleissa, eikä heidän toimintaansa kuvata juuri lainkaan.

4.1.3 Gileadian miehet

Gileadiaa johtaa miehistä koostuva joukko, joita kutsutaan komentajiksi. He käyttävät Gileadian valtiossa suurinta päätösvaltaa ja oikeutta. Komentajat ovat Gileadian miehistä korkeimmalla hierarkiassa. Komentajat pitävät kokouksia sekä luovat uusia lakeja, jotta Gileadian yhteiskunta toimisi heidän haluamallaan tavalla. He hoitavat myös ulkopoliittisen johtamisen, ja käyvät esimerkiksi vierailulla toisissa maissa. Tämän seurauksesta komentajat

ovat usein poissa kotoa hoitamassa valtionsa asioita. Jokaisella komentajalla on perhe, johon kuuluu ainakin vaimo ja martta. Komentajalla on ylin valta perheessä. Hänellä on käytössään oma toimisto, joka on kiellettyä aluetta muulle perheelle. Komentajien perheessä orjatar palvelee perhettä sijaissynnyttäjänä. Komentajien tehtävänä on laillisesti raiskata orjatar, että tämä tulisi raskaaksi ja synnyttäisi komentajan perheelle lapsen.

Silmät ovat Gileadian valtion alempia virkamiehiä, joiden tehtävänä on valvoa, että kaikki gileadialaiset noudattavat sääntöjä. He toimivat komentajien alapuolella hierarkiassa. Heidän tehtävänsä on tarvittaessa ilmiäntä laittomasti toimivat miehet sekä naiset. He toimivat siis nimensä mukaisesti valtionkoneiston silminä eli valvojina. Silmät palvelevat usein komentajaa sekä toimivat myös usein autokuskeina näille. Silmille on tyypillistä myös se, että he asuvat komentajansa luona, jolloin he pystyvät tarkkailemaan komentajansa perhettä. Toisin kuin Gileadian naisilla, miehet pystyvät kiipeämään Gileadian hierarkiassa ylöspäin. Esimerkiksi hyvin palvellut silmä voi päätyä komentajaksi.

Sotilaat vastaavat Gileadian valtion turvallisuuden ylläpitämisestä. He toimivat komentajien johdolla ja toteuttavat heille annettuja sotilaallisia operaatioita. Sotilaat usein valvovat aseistautuneina järjestystä kaupungilla silmien avustaessa heitä. Lisäksi sotilaat panevat toimeen Gileadian rangaistukset, kuten ihmisten hirttämisen. Gileadian Länsiraja on vielä sodassa vanhan Amerikan kanssa. Sotilaat pyrkivät pitämään Gileadian saamat rajat sekä samalla laajentumaan länteen päin.

Gileadiassa on, samoin kuin naisilla, miehillä myös yksittäisiä tehtäviä. Esimerkiksi miehet voivat työskennellä kaupan työntekijöinä sekä Jezebelsin baarimikkoina. Sivulliset miehet toimivat sarjassa pienissä ja sekalaisissa rooleissa. Heidän toimintaansa ei juuri kuvata. Esimerkiksi heillä ei välttämättä ole edes vuorosanoja.

4.1.4 Gileadian ulkopuoliset

Kanadalaiset ovat Gileadian rajanaapurina, jonka kanssa Gileadialla on rajaa. Kanada on maa, jonne ihmiset ovat hakeutuneet jo Gileadian alkuajoista lähtien. Nykyisestä Gileadiasta ei pääse enää halutessaan turvaan Kanadaan, vaan sieltä on käytännössä paettava. Osa kanadalaisista on vanhoja Gileadialaisia tai vanhan Yhdysvaltojen kansalaisia sekä pakolaisia

ajalta, jolloin Gileadiasta pääsi vielä pois. Kanadalaiset koostuvat siis kanadalaisista, vanhoista yhdysvaltalaisista ja paenneista entisistä gileadialaisista.

Sodan jälkeen hedelmällisyys on laskenut kaikkialla maailmassa ja jokainen kansakunta toivoo terveitä lapsia. Tämän vuoksi Gileadiaan tulee vierailemaan ulkomaalaisia vieraita, jotka haluavat nähdä maan, joka on onnistunut nostamaan väkilukuaan lapsien kautta. Gileadia käy kauppaa orjattarilla, joita se aikoo myydä muille maille, jotta nämä saisivat hedelmällisyyden nousuun. Muiden maiden edustajat ovat siis kauppasuhteessa Gileadian kanssa, sillä he haluavat saada lisää lapsia, joita hedelmällisyyden lasku on vienyt heiltä pois.

Itärajalla asuu ihmisiä, jotka eivät kuulu Gileadiaan, eivätkä Kanadaan. Rajan ihmiset asuvat sodan raunioittamissa rakennuksissa ja elävät vaihtotaloudella. Rajalla elävät ihmiset elävät hyvin kurjissa oloissa sodan raunioittamissa rakennuksissa, ja heillä on käytännössä pulaa kaikesta. Heille on muodostunut oma johtonsa, joka johtaa rajan ihmisiä. Oikeastaan kaikki itärajan ihmiset elävät kovassa puutteessa ja hyvin alkeellisissa oloissa.

4.2 Sisällönanalyysi

4.2.1 Sisällönanalyysi tutkimuksessani

Minun tarkoitukseni on tehdä tutkimuksestani laadullinen tutkimus, jossa käytän laadullisen tutkimuksen sisältöanalyysiä. Tiedostan sisältöanalyysin perustan sekä sen ongelmat, joita olen avannut tutkimuksen eettisyys -kappaleessa.

Tutkimukseni analyysi on aineistolähtöinen analyysi, sillä olen antanut aineiston viedä tutkimusongelmaa ja kysymystä eteenpäin. Näin ollen olen tutkimukseni sisällönanalyysissä hyödyntänyt muistiinpanoja, joita tein analyysini aikana. Muistiinpanojen kautta päädyin tekemään analyysiani teemoittelun kautta. Siinä pyrin löytämään aineistostani samankaltaiset teemat ja tuomaan nämä yhteen. En pyri aineistossani vertailemaan eri teemoja, vaan pyrin mahdollisimman tarkasti tyypittelemään eri naisryhmien toimijuutta. Jätän tutkimukseni ulkopuolelle sekalaisen naisryhmän, joka ei ole yhtenäinen, vaan se sisältää yksittäisiä sarjan hahmoja.

4.2.2 sisällönanalyysi

Laadullisen tutkimuksen aineistoa analysoidaan sisällönanalyysin kautta. Tämä on perusanalyysimenetelmä, jonka avulla laadullisen tutkimuksen aineistoa voidaan jäsentää tutkijalle mieleisellä tavalla. Sisällönanalyysiä voi pitää tieteen metodisena työkaluna sekä sitä voidaan käyttää myös löysänä teoreettisena viitekehyksenä erilaisissa analyysikonaisuuksissa. Tämän vuoksi sisällön analyysi taipuu tutkimuksessa moneen käyttöön. Voidaan sanoa, että useimmat analyysimenetelmät perustuvat tavalla tai toisella sisällönanalyysiin, koska sen viitekehyksen sisälle mahtuu kirjoitettu, kuultu kuin nähtykin sisältö.³⁹

Sisällönanalyysin tueksi tutkijan kannattaa tehdä muistiinpanoja aineistosta, sillä ne auttavat tutkijaa työstämään aineistoaan läpi. Lisäksi ne tukevat tutkimusraportin kirjoittamista sekä toimivat apuna tekstinjäsentämisen kanssa kirjoitus prosessin aikana. Muistiinpanojen kautta tutkijan on helppo alkaa jäsentämään aineistoaan esimerkiksi teemoittelun sekä tyypittelyn kautta. Teemoittelun ideana on luokitella samankaltaisia asioita yhteen toistensa kanssa. Perinteisesti teemoittelussa lohkotaan tai ryhmitellään tutkimusaineistoa pienempiin osiin, jolloin aineistosta on helpompi eritellä erilaisia teemoja ryhmien avulla. Tyypittelyssä puolestaan haetaan aineistosta tietynlaisia teemoja, joiden avulla voidaan muodostaa yhteneväisiä näkemyksiä esimerkiksi tyyppiesimerkkien kautta.⁴⁰

5 Aineiston analyysi

5.1 Analyysin toteutus

Lähdin toteuttamaan tutkimustani sillä, että ostin HBO:n suoratoistopalvelun, josta pystyisin katsomaan kaikki Orjattaresi -sarjan jaksot. Päädyin suoratoistopalveluun sen vuoksi, että esimerkiksi kirjaston laina-ajat olisivat liian lyhyitä ja minun olisi helpompi palata aineistoni äärelle tarvittaessa. Suoratoistopalvelusta on tullut joka kuukausi noin 10 euron lasku, mutta

³⁹ Tuomi and Sarajärvi 2009, 91.

⁴⁰ Tuomi and Sarajärvi 2009, 92-93.

pidän sitä maltillisena kuluna tutkimukseni kannalta, sillä oikeastaan muita kuluja tutkimukselleni ei ole tullut. Lisäksi suoratoistopalvelut ostavat ensimmäisten joukossa oikeudet sarjaan, joten minun olisi mahdollista nähdä kaikki tuotantokaudet, kun ne ilmestyisivät Suomeen. Päädyin valitsemaan analyysiini kaikki neljä ulostullutta tuotantokautta, jotta saisin mahdollisimman laajan sekä ajankohtaisen aineiston.

Lähdin toteuttamaan analyysiani sillä, että katsoin kaikki Orjattaresi -sarjan tuotantokaudet kronologisessa järjestyksessä. Yleensä sarjat kehittyvät ja menevät eteenpäin, joten aiemmin tapahtuneet asiat vaikuttavat tulevien jaksoiden tapahtumiin. Huomasin, että Orjattaresi -sarja kehittyi jakso jaksolta ja tarina menee eteenpäin. Tämän vuoksi katsoin tärkeäksi sen, että katson kaikki Orjattaresi -sarjan jaksot järjestyksessä. Aloitin siis ensimmäisestä tuotantokaudesta, jonka olin jo aiemmin nähnyt. Vaikka ensimmäinen tuotantokausi oli minulle tuttu, päädyin silti sen katsomaan kokonaan uudestaan läpi. Tämän jälkeen katsoin seuraavat tuotantokaudet järjestyksessä läpi ensimmäisen kerran. Tämän jälkeen katsoin sarjan jaksot vielä toiseen kertaan läpi.

Katsoin kaikki neljä tuotantokautta kaksi kertaa läpi. Ensimmäisellä kerralla katsoessani sarjaa tein muistiinpanoja juonesta ja sarjan kulusta. Tein myös merkintöjä toimijuuden eri muodoista, jotta voisin palata niihin tarkemmin seuraavalla analyysikerralla. Pysäytin sarjan aina siksi aikaa, kun kirjoitin, ettei yksikään kohta jäisi huomaamatta kirjoittamisen aikana. Yhden jakson keskimääräinen pituus on 40 minuuttia, mutta yhden jakson lähilukuun meni keskimäärin 70 minuuttia keskeytysten takia.

Toisella katselu kerralla keskityin toimijuuden eri muotojen etsimiseen. Käytin hyväkseni ensimmäisen analyysikerran muistiinpanojani. Tämän takia pystyin keskittymään ja löytämään tärkeimmät kohdat nopeasti. Ensin katsoin toimijuus kohdan läpi rauhassa, jonka jälkeen kelasin sarjaa taaksepäin ja katsoin kohdan uudelleen. Toisen katselukerran aikana pysäytin sarjan ja tein muistiinpanoja toimijuus kohdista. Koin saavani hyvin tehokkaasti ja tarkasti näin koostettua tutkimusaineistoni.

Aineiston keruun jälkeen aloin teemoittelemaan toimijuuden eri muotoja. Päädyin käyttämään tutkimuksessani vain Gileadian naisryhmiä, jotka olivat selkeässä ja tärkeässä roolissa sarjan aikana. Tämä tarkoitti sitä, että useammassa jaksossa oli naisryhmien oltava esillä, jolloin he

ovat tärkeässä roolissa sarjan kannalta. Tämän vuoksi jätin yksittäiset naisryhmän jäsenet pois teemoittelustani.

5.2 Analyysin rakentuminen

Analyysini on rakentunut analyysilähtöisesti, eli analyysiaineistosta nousseista teemoista käsin. Pysin analyysissäni kartoittamaan tarkasti toimijuuden eri muotoja. Analyysini aikana aineistosta nousi viisi selkeää toimijuuden muotoa: arjen toimijuus, pakotettu toimijuus, rituaalinen toimijuus, hiljainen toimijuus sekä vastarinnan toimijuus. Pysin analyysissäni tuomaan mahdollisimman tarkasti jokaisen viiden eri toimijuuden muotoa esille.

Olen jakanut tutkimukseni analyysin naisryhmiin: orjattariin, komentajan vaimoihin, täteihin, marttoihin, Jezebelsin naisiin sekä siirtomaan naisiin. Pysin kartoittamaan jokaisen naisryhmän ominaista toimijuutta tarkasti. Tämän vuoksi olen jakanut analyysit ensin toimijuuden muotoihin, joita käsittelen jokaisen naisryhmän kautta. Olen tarvittaessa yhdistänyt naisryhmiä, jos heidän toimijuutensa on kyseisen toimijuuden kohdalla olematonta tai yhtenäistä toisen ryhmän toimijuuden kanssa.

Arkinen toimijuus pitää sisällään naisryhmien arjessa tapahtuvat toimijuuden muodot. Arkisessa toimijuudessa pyrin kartoittamaan jokaisen naisryhmän arkisen toimijuuden muotoja mahdollisimman tarkasti. Tuon jokaisen naisryhmän kohdalla esille heidän erityislaatuiset arjen toimijuutensa muodot. Arkisessa toimijuudessa olen koonnut erikseen kaikkien naisryhmien omat erityispiirteet arjen toimijuudesta, sillä jokaisen naisryhmien asema on Gileadiassa erilainen. Tämän vuoksi myös arkiset toiminnot eroavat hyvin paljon toisistaan. Ainoastaan Jezebelsin ja siirtomaan naiset olen yhdistänyt saman luvun alle.

Rituaalinen toimijuus on Gileadian toiminnan ydin ja on erityisen tärkeää sen jatkumisen kannalta. Rituaalinen toimijuus on yhteiskunnan toimijuutta, mutta rituaalinen toimijuus käsitteenä kuvaa sitä parhaiten. Tämän vuoksi olen valinnut nimetä sen rituaaliseksi toimijuudeksi. Käsittelen rituaalisen toimijuuden muotoja naisryhmissä, joita se koskee. Kaikki naisryhmät eivät osallistu Gileadiassa rituaaliseen toimijuuteen, joten jätän nämä naisryhmät silloin käymättä läpi.

Hiljainen toimijuuden on tarkoitus kartoittaa niitä toimijuuden muotoja, jotka muuten saattaisivat jäädä esimerkiksi arkisen toimijuuden alle. Hiljainen toimijuus antaa mahdollisuuden syvään analyysiin jokaisen naisryhmän toimijuuden ytimeistä. Olen pyrkinyt kartoittamaan tarkasti kaikkien naisryhmien hiljaista toimijuutta. Jaoin ryhmät analyysilukuun sen mukaan, kuinka paljon hiljaista toimijuutta heille esiintyi. Tämän vuoksi jotkut naisryhmät ovat omassa alaluvussa ja osa puolestaan yhdistettyinä.

Vastarinnan toimijuus on isossa osassa Gileadian naisten toimijuuden kentällä. Olen pyrkinyt kartoittamaan tarkasti Gileadian naisten vastarinnan toimijuuden muotoja. Toimijuuden muodot käyn läpi kaikkien naisryhmien kautta. Lisäksi naisilla on myös yhteinen vastarinnan toimijuuden ryhmittymä, jonka käsittelen naisryhmien lisäksi.

5.3 Arkinen toimijuus

5.3.1 Orjattarien arkinen toimijuus

Orjattarien arkeen kuuluu monen laista toimijuutta ja toimijuuden ympäristöjä. Orjattaret elävät arkeaan pääsääntöisesti komentaja perheissä tai Punakeskuksessa. Orjattaret eivät saa siis valita asuinpaikkaansa, mutta he ovat onnistuneet muokkaamaan arjestaan omanlaistaan heidän puitteistaan käsin. Onkin nähtävissä, että Orjattarien arkinen toimijuus on velvollisuuksien suorittamista heidän omasta näkökulmastaan käsin. Orjattaret myös luovat paikoin arkiseen toimijuuteen omanlaisia piirteitä, joiden kautta he ovat onnistuneet luomaan omanlaistaan toimijuutta.

Kaupassa käynti on orjattarien arkisen toimijuuden ytimessä, sillä orjattaret hoitavat komentaja perheensä ruokaostokset. Kaupassakäynti mahdollistaa orjattarille heidän arkeensa erilaisia toimijuuden muotoja. Gileadiassa on puutteita elintarvikkeista, joten orjattarilla on mahdollisuus valita, mitä tuotteita ostavat. Ruokaostokset ovat orjattarien vastuulla, joten heillä on valtaa valita tuotteita ja näin päättää siitä, mitä koko komentaja perhe syö. Näin ollen orjattarien toimijuudella on merkittävä osa komentajan perheen arkea, sillä syöminen vaikuttaa kaikkiin komentajan perheen jäseniin.

Kauppassakäynti mahdollistaa orjattarien arjen toimijuutta, sillä esimerkiksi orjattaret voivat sen aikana keskustella toisten orjattarien kanssa. Kauppamatkan orjattaret suorittavat pareittain ilman vartiota. Kaupan ovet ovat vartioituja, mutta orjattaret voivat vapaasti liikkua kaupassa haluamallaan tavalla. Kauppamatkat sekä kauppassakäynti mahdollistaa orjattarien keskustella toisten orjattarien kanssa, joita he muuten näkevät harvemmin arjessaan. Tämän mahdollistaa se, että orjattaret voivat jutella vapaammin toistensa kanssa ostosten lomassa. Puolestaan kauppamatkalla orjattarien on mahdollista puhua omavalintaisista aiheista toisen orjattaren kanssa. Orjatar pariin kuitenkin liittyy rajoitus siinä, että parin tulisi ilmiantaa oma pari, jos tämä toimii vastoin sääntöjä. Esimerkiksi parin tulee ilmiantaa toinen, jos tämä ei noudata Gileadian valtion sääntöjä.

Orjattaret asuvat komentajien perheissä, joten luonnollisesti se on heidän arkisen toimijuutensa kenttä. Komentaja perheessä orjattarilla on oma huone, jossa he saavat viettää aikaa melko vapaasti. Orjattarilla on toimijuutta omassa huoneessa, sillä he itse saavat päättää, mitä siellä tekevät. Esimerkiksi yksi orjatar kuuntelee soittorasian musiikkia huoneessaan. Komentajan perheen muissa tiloissa orjattarien toimijuus on rajatumpaa. Esimerkiksi orjattaret eivät saa mennä komentajan huoneeseen. Orjattaret voivat osallistua myös kodin sekä puutarhan hoitoon arkisessa toimijuudessaan. Esimerkiksi orjattaret usein auttavat komentajan vaimoja puutarhanhoidossa.

Orjattaria koulutetaan Punakeskuksessa, joka on toinen merkittävä orjattarien arkisen toimijuuden paikka. Siellä orjattaret käyvät koulua omaa uutta tehtäväänsä varten. Esimerkiksi orjattaret osallistuvat niin luennoille kuin käytännönharjoitteluun toisten orjattarien kanssa. Punakeskuksen arkiseen toimijuuteen kuuluu myös ruokailu ruokasalissa yhdessä toisten orjattarien kanssa. Pääsääntöisesti punakeskuksessa orjattarien toimijuus on hyvin rajattua, sillä siellä on käytössä tiukat säännöt. Punakeskuksessa orjattarien makuusali sekä saniteettitilat mahdollistavat kuitenkin orjattarille vapaampaa toimijuutta. Esimerkiksi orjattaret saattavat juonia pakosuunnitelmia saniteettitiloissa. On huomattavaa, että vähempi valvonta mahdollistaa orjattarille vapaampaa toimijuutta Punakeskuksessa.

5.3.2 Komentajien vaimojen arkinen toimijuus

Komentajan vaimoilla on paljon arkista toimijuutta, sillä he vastaavat kotinsa arjen pyörittämisestä. Komentajan vaimojen arkisen toimijuuden kenttään kuuluu heidän kotinsa sekä puutarhansa. Komentajan vaimot harvoin poistuvat kotoaan mihinkään. Koti sekä sen ympäristö tarjoaa komentajan vaimoille erilaisia toimijuuden muotoja.

Komentajan vaimot toimivat kotiäiteinä, joten heidän arkinen toimijuutensa ydin on kodin arjen pyörittämisessä. Komentajien vaimoilla on suurin päätösvalta talossa naisten keskuudesta. Esimerkiksi heidän tehtäviinsä kuuluu huolehtia kodin tapahtumista.

Komentajan vaimot päättävät kodin sisustamisesta sekä tavaroiden järjestyksestä. Esimerkiksi komentajan vaimot voivat vaihtaa kodin järjestystä haluamallaan tavalla. Komentajan vaimot voivat valita itse, mitä laittavat päälle, vaikka heillä on myös tarkka värikoodi vaatteissa. Esimerkiksi vaatteet voivat olla eri mallisia mekkoja, mutta kaikki ovat samankaltaisen värisiä. Moni komentajan vaimo myös tekee arkisena toimijuutena käsitöitä. Esimerkiksi komentajan vaimot voivat neuloa tulevalle lapsellensa peittoa.

Puutarhan hoito kuuluu komentajan vaimon arkiseen toimijuuteen. Esimerkiksi yksi komentajan vaimo rakastaa erityisen paljon kukkia, joten tällä on oma kasvihuone. Puutarhan hoito mahdollistaa erilaista arjen toimijuutta komentajan vaimoille, sillä heidän elämänsä rajoittuu lähinnä kodin sisällä oloon. Tämän vuoksi puutarhassa toimiminen mahdollistaa erilaisen toimijuuden tilan ja toimijuuden mahdollisuudet. Esimerkiksi eräs komentajan vaimo suunnitteli orjattaren raskaaksi saattamista kuljettajan avulla puutarhassa. Toiseksi komentajan vaimo antoi puutarhassa oman lapsensa pois Gileadiasta.

Komentajan vaimot odottavat omaa lastansa orjattarilta. Lapsen tulon valmistautumisessa komentajan vaimoilla on paljon toimijuutta, sillä he saavat esimerkiksi päättää lasten huoneen sisustuksesta. Komentajan vaimo kertoi kuljettajalle, minne lastenhuoneessa hän haluaa pinnasängyn laitettavan. Lastenhuoneen rakentamista voikin pitää komentajan vaimojen arkisen toimijuuden huippuna, sillä he saavat käytännössä päättää huoneesta kaiken.

Komentajan vaimot kohtaavat arkisessa toimijuudessaan talon muita naisia, kuten orjattaria sekä marttoja. Komentajan vaimot johtavat kaikkia naisia talossa ja ovat heidän kanssaan tekemisissä päivittäin. Esimerkiksi komentajan vaimo voi pyytää orjattaria hakemaan tiettyjä elintarvikkeita kaupasta. Toisaalta komentajan vaimot voivat kohdistaa mielivaltaansa orjattaria kohtaan. Esimerkiksi komentajan vaimo raivostui orjattarelle, kun tämä ei tullutkaan

raskaaksi. Tämän seurauksesta vaimo raahasi väkivaltaisesti orjattaren huoneeseensa ja pakotti tämän olemaan siellä kuin vankilassa. Marttoja kohtaan komentajan vaimot toimivat tasa-arvoisemmin. Esimerkiksi komentajan vaimot voivat pyytää neuvoja ja mielipiteitä martoilta.

Komentajan vaimot ovat tekemisissä eri gileadialaisten miesten kanssa arkisen toimijuutensa yhteydessä. He ovat tietenkin tekemisissä oman puolisonsa eli komentajiensa kanssa. Komentajat ovat usein poissa työmatkoilla, joten vaimot ovat melko harvoin arjessaan tekemisissään miehiensä kanssa. Kun komentajat ovat kotona, komentajan vaimot haluaisivat useasti viettää miestensä kanssa aikaa. Vaimot tulevat usein torjutuksi ja sivuutetuksi miestensä taholta. Vaimot eivät myöskään enää harrasta seksiä miestensä kanssa, vaan miehet yhtyvät orjattariin. Komentajan vaimot ovat myös tekemisissä kuljettajien sekä muiden miespuolisten gileadialaisten kanssa.

5.3.3 Tätien arkinen toimijuus

Tätien arkinen toimijuus rakentuu pitkälle heidän työnsä kautta, sillä heidät kuvataan sarjassa lähinnä työntekemisen kautta. Tätien arkisen toimijuuden ytimessä onkin työntekeminen erilaisissa ympäristöissä. Tätien arkiseen toimijuuteen kuuluu myös rangaistuksien antaminen orjattarille. Näin ollen tätien arkinen toimijuus ympäristö koostuu arkisista toiminnoista kuin väkivallan harjoittamisesta.

Orjattarien kouluttaminen on tätien arjen toimijuuden ytimessä, sillä heidän tärkein tehtävänsä on kouluttaa tulevia sijaissynnyttäjiä. Tätien arjessa he kouluttavat orjattaria Punakeskuksessa. Heidän tehtävänään on opettaa teoriassa, että käytännössä orjattarille heidän sijaissynnyttäjän roolinsa. Tädit pitävät luentoja sekä käytännönharjoituksia Punakeskuksessa orjattarille. Tätien arjen toimijuuteen kuuluu myös se, miten he opettavat ja ohjaavat orjattaria. Esimerkiksi joku täti saattaa olla kiltimpi orjattaria kohtaan, kun joku toinen saattaa heti käyttää sähköpiiskaansa.

Tätien arjen toimijuuteen kuuluu myös orjattarien valvontatyö, jota he suorittavat esimerkiksi käymällä komentajien perheiden luona vierailuilla. Tätien tehtävänä on valvontatyön aikana opastaa orjattaria heidän toimintaympäristössään. Esimerkiksi tädit saattavat tulla komentajan

perheisiin varmistamaan, että orjattaret toimivat oikealla tavalla. Tätien tehtävänä on opastaa tarvittaessa orjattaria toimimaan oikein. Tädit hoitavat arkisessa toimijuudessaan myös seremonian onnistumista. Esimerkiksi he tarkastavat fyysisesti, että orjattareen on yhdytty seremonian jälkeen.

Tätien arjen toimijuudessa tärkeässä osassa on erilaiset nuhtelu ja kurintoimenpiteet, joita he tekevät orjattarille. Täteillä on myös suuri valta päättää esimerkiksi orjattarien rangaistuksista. Täteillä on käytössään sähköpiiska, jolla he antavat sähköiskuja rangaistuksena esimerkiksi huonosta käytöksestä. Heidän arjen toimijuuden ytimessä on myös pelottelu sekä rankaisu. Tädit voivat itse päättää, milloin ja mistä he rankaisevat orjattaria.

5.3.4 Marttojen arkinen toimijuus

Marttojen arkisen toimijuuden ytimessä on komentajan perheen kodin hoitaminen. Martat toimivat komentajan perheissä kotiapulaisina. Esimerkiksi hoitavat ruuanvalmistamisen. Marttojen toimijuus on yleensä arkisten asioiden kanssa tekemisissä olemista, kuten ruuanlaittamista. Marttojen arkisessa toimijuudessa on paljon mahdollisuuksia, koska he käytännössä saavat itse päättää tekemistään töistä.

Martat ovat kotiapulaisia, jotka vastaavat kodinhoidollisista töistä. Martta voi toimia yksin tai sitten komentajien perheissä voi olla useita marttoja töissä. Esimerkiksi martat laittavat ruokaa sekä siivoavat. Martat saavat toimia arjessaan melko vapaasti, sillä heitä ei juuri valvo kukaan. Lisäksi he saavat toimia yksin tai yhdessä toisten marttojen kanssa rauhassa esimerkiksi keittiössä.

Martat ovat myös yhteyksissä muiden Gileadian naisten kanssa arkisessa kanssakäymisessään. Esimerkiksi martat ovat kanssakäymisessä toisten marttojen sekä komentajien vaimojen kanssa. Martat jakavat keskenään vinkkejä. Esimerkiksi he voivat myös jakaa leivonnaisia keskenään. Martat ovat komentajien vaimojen alapuolella, joten nämä voivat antaa heille lisätehtäviä. Esimerkiksi komentajan vaimot voivat pyytää marttoja tekemään tiettyä ruokaa. Tyypillistä on myös se, että martoilta tullaan kysymään neuvoa ja tällöin heidän tehtävänä on antaa neuvoja niitä pyytävälle. Tämän seurauksesta martoille

mahdollistuu paljon arkista toimijuutta, eli mahdollisuutta oman toiminnan suunnitteluun sekä kehittämiseen.

5.3.5 Muiden Gileadian naisten arkinen toimijuus

Ensi silmäyksellä voisi näyttää siltä, ettei Jezebelsin naisilla ole lainkaan toimijuutta, mutta asia ei ole kuitenkaan näin. Jezebelsin naisilla on arkista toimijuutta siinä, missä muillakin naisryhmillä on. Jezebelsin naisten toimijuuden kenttä on Jezebelsin alue, joka kattaa hotellin aulabaarin sekä hotellihuoneet.

Jezebelsin naisten arkinen toimijuus perustuu komentajien seksiobjekteina olemiseen sekä viihdyttämiseen. Kuitenkin Jezebelsin naisilla on hieman valinnan vapautta siinä, mitä pukevat päälle, juovat baarissa tai missä päin baarialuetta he oleskelevat. He eivät kuitenkaan saa kieltäytyä komentajan lähestymisestä ja heidän on oltava näiden käytettävissä koko ajan. Jezebelsin naisille yleensä annetaan aikaa käydä esimerkiksi vessassa, josta komentajat saattavat välillä heitä hoputtaa tulemaan pois. Tällöin naisilla on valinnanvapaus siinä, kuinka pitkään he käyttävät aikaa vessassa ollessaan.

Siirtomaan naisten arkiseen toimijuuteen kuuluu saastuneen maan siivoaminen ilman suojarahusteita. Siirtomaan naiset auttavat toisiaan parhaansa mukaan esimerkiksi hoitamalla huonossa kunnossa olevia naisia. Siirtomaan naisten asema on selvästi heikoin ja heidän ennusteensa huonoin. Naisten toimijuuteen kuuluu likaisen ja saastuneen maan siivoaminen, jonka tarkoituksena on auttaa saastetta vähenemään Gileadiassa.

5.4 Pakotettu toimijuus

5.4.1 Orjattarien pakotettu toimijuus

Orjattaret eivät saa päättää itse oikeastaan mistään elämänsä osa-alueesta, vaan Gileadian valtio on tarkasti määrännyt orjattarien aseman. Orjattarien olemassaolo perustuu siis

kokonaan pakotettuun toimijuuteen. Tämän vuoksi orjattariin kohdistuu paljon erilaista pakotettua toimijuutta. Esimerkiksi heidän täytyy toimia synnytyskoneina. Koko orjattarien rooli perustuu pakotettuun toimijuuteen, eivätkä orjattaret voi kieltäytyä roolistaan ilman seuraamuksia.

Orjattarien on pakko olla raskaana ja synnyttää lapsi Gileadiassa. Tämän vuoksi koko raskausaika on pakotettua toimijuutta. Siitä syystä raskautta ei saa missään nimessä vaarantaa. Tämän vuoksi Punakeskukseen tuodaan orjattaret, jotka ovat raskaana sekä yrittävät vaarantaa raskauden jollain tavalla. Esimerkiksi jos orjatar paastoo, eikä syö ruokaansa. Tällöin orjatar on vaaraksi tulevalle komentajan lapselle ja hänet otetaan valvontaan Punakeskukseen raskauden loppuajaksi. Orjattaren on noudatettava ohjeita ja esimerkiksi syötävä oma ruokansa. Jos orjatar kuitenkin kieltäytyy, seuraa siitä toisille orjattarille rangaistuksia. Orjatar on pahimmillaan ketjulla kiinnitettynä kehikkoon, jolloin orjattaren elintila on minimaalisen pieni. Esimerkiksi orjatar kykenee kävelemään vain muutamia askeleita ketjujen kanssa.

Orjattaret ovat pakotettuja rankaisemaan toinen toisiaan. Tämän vuoksi orjattaret kokoontuvat yhteen esimerkiksi rankaisemaan toisten orjattarien tekemistä rikkeistä. Yksi orjatar on joutunut raiskauksen uhriksi ja muiden orjattarien on ringissä toistettava, että raiskaus oli naisen oma vika. Näin ollen orjattaret ovat pakotettuja kertomaan vasten tahtoaan, että toinen orjatar on syyllinen raiskaukseensa. Jos orjattaret yrittävät olla hiljaa, tati lyö sähköpiiskalla. Näin ollen väkivallan uhan alla orjattarien on pakko toimia vastoin omaa tahtoaan.

Toisessa tilanteessa yksi orjatar oli päättänyt paeta synnyttämänsä lapsen kanssa. Hän oli päätenyt sillalle, josta hän ajatteli hypätä alas lapsensa kanssa. Toinen orjatar sai suostuteltua, että tämä antaa lapsen hänelle. Lopulta orjatar hyppäsi yksin sillalta, mutta jäi henkiin. Päästyään sairaalasta hän kohtaa toiset orjattaret, kun hänelle on päätetty antaa rangaistus teostaan. Toisten orjattarien olisi kivitettävä hänet hengiltä, kun orjatar yritti tappaa lapsen sekä itsensä. Kuitenkaan yksikään orjatar ei suostu pakon edessä tappamaan yhtä omistaan, vaan valitsevat sen sijaan heittää kivet maahan.

5.4.2 Jezebelsin naisten pakotettu toimijuus

Jezebelsin naisten toimijuus perustuu pakotettuun toimijuuteen, sillä he toimivat Gileadissa pakotettuina prostituoituina komentajille. Jezebelsiin joutuvat ne naiset, jotka eivät sopeutuneet heille annettuun aiempaan asemaan. Jezebelsin naisten toimijuus perustuu pakotetulle toimijuudelle, eikä Jezebelsin naisilla ole valinnan vapautta siinä, haluavatko he toimia komentajien prostituoituina, vai eivät.

Jezebelsiin joutuminen on sekä rangaistus että pakotettu toimijuus yhdessä. Esimerkiksi yksi orjatar joutui jezebelsiin epäonnistuneen punakeskuksen pakoyrityksen jälkeen. Jezebelsin naiset toimivat hotellissa, jonka aulatilassa toimii baari. Naiset oleskelevat hotellin aulassa ja odottavat, että mahdollinen komentaja valitsisi heidät prostituoitukseensa. Jezebelsin naisten pakotettuun toimijuuteen kuuluu se, että komentajat saavat väkisin maata heidän kanssaan, eikä heillä ole siihen mitään vastaan sanomista.

5.4.3 Muiden Gileadian naisten pakotettu toimijuus

Komentajan vaimojen avioliitto saattaa olla pakotettua toimijuutta, sillä komentajan vaimot eivät ole välttämättä saaneet valita itselleen puolisoaan. Tämän vuoksi osa komentajien vaimoista on pakotettuna avioliitossaan. Tästä seuraa puolestaan se, että komentajan vaimot eivät haluaisi olla avioliitossaan, vaan ovat siinä pakotettuina. Pakotetun toimijuuden kautta komentajan vaimot voivat turhautua ja etsiä esimerkiksi rakkautta muualta.

Marttojen tehtävä on myös pakotettua toimijuutta, sillä martat eivät ole itse saaneet valita omaa asemaansa tai tehtäväänsä Gileadiassa. Martat on väkisin valittu tehtäväänsä esimerkiksi iän perusteella. Tämän vuoksi marttojen toimijuus on osittain pakotettua.

Siirtomaan naisten toimijuus perustuu pakotettuun toimijuuteen, sillä heidät on väkisin laitettu siivoamaan saastunutta maata. Siirtomaan naisten koko toimijuus perustuu pakotukseen ja siihen, että työ tulee lopulta tappamaan naiset. Naisia pakotetaan toimimaan ilman suojarusteita sekä heitä vartioivat naiset ruoskivat liian hitaasti toimivia naisia.

5.5 Rituaalinen toimijuus

5.5.1 Orjattarien rituaalinen toimijuus

Gilead on ritualisoinut lapsensaantiin liittyvät tapahtumat, joihin orjattaret ovat osallisena. Orjattaret ovat siis vahvasti mukana Gileadian rituaalisessa toimijuudessa. Näin ollen orjattaret ovat rakentamassa ja kannattelemassa Gileadian valtiota. Rituaalisen toimijuuden kautta orjattaret vahvistavat Gileadian valtiota.

Orjattarien ainut tavoite komentajanperheessä toimiessaan on lapsen saaminen komentajaperheelle. Tätä varten Gileadian valtio on luonut rituaalisen toimijuuden, jossa komentaja rituaalisesti raiskaa orjattaren kerran kuussa, kun tämä on hedelmällinen. Rituaalia kutsutaan seremoniaksi, jossa komentaja rituaaliraiskaa orjattaren, kun tämä makaa selällään sängyllä komentajan vaimon jalkojen välissä. Seremonian raiskaus on peitelty kauniisti rituaalisen toimituksen taakse, jotta se olisi helpompi hyväksyä.

Gilead on ritualisoinut raskausajan ja mahdollistaa sen kautta orjattarille erilaista toimijuutta. Raskausaikaan voisi pitää liminaalitulana, joka erottaa toisistaan täysin eriävät tilat. Kun orjattar tulee raskaaksi, muuttuu tämän asema komentajaperheessä. Tämän seurauksena orjattar saa enemmän ruokaa ja vapauksia, kuin ennen raskauttaan. Esimerkiksi orjattaret saavat pyytää itselleen herkkuja, kuten jäätelöä, jota eivät saa muuten syödä. Raskaana ollessaan orjattar käy säännöllisesti lääkärintarkastuksissa, jossa seurataan raskauden etenemistä.

Raskausaika tuo orjattarille uudenlaisia vapauksia ja tämän seurauksesta myös uudenlaista toimijuutta, eli vapautta valita ja jopa määrätä omista asioistaan komentaja perheessä. Orjattar saa yhtäkkiä olla vaativa ja hänen toiveisiinsa vastataan parhaalla mahdollisella tavalla. Raskausaika on erityinen ja tekee tämän vuoksi myös orjattarien toimijuudesta erityistä. Gileadian näkökulmasta toimijuuden lisääminen tuo turvaa tulevalle lapselle, eikä orjattaret ehkä vastustaisi niin paljon lapsen saamista. Gileadian valtiolla ei ole varaa menettää yhtäkään lastaan.

Synnytys on vahvasti ritualisoitu toimijuuden muoto Gileadiassa. Orjatar on aktiivinen toimija synnytyksessä. Häntä ovat tukemassa täti sekä muut orjattaret esimerkiksi kertomalla, milloin tulee hengittää. Ponnistusvaiheen lähestyessä orjatar jakaa synnyttäessään synnytyspenkin komentajan vaimon kanssa. Synnytyspenkissä komentajan vaimo istuu ylempänä ja orjatar synnyttää alempana. Komentajan vaimo osallistuu synnytyksen ponnistuksiin ja äännähdyksiin samalla, kun orjatar synnyttää lasta alemmalla tuolilla. Näin ollen myös komentajan vaimo osallistetaan synnyttämiseen. Synnytyksen jälkeen orjatar huolehtii lapsen imettämisestä lapsivuodeajan. Orjattaren toimijuus on selvä synnyttämisen aikana, hän on koko kehollaan läsnä, kun hän synnyttää lastaan.

Gileadian valtio on luonut lapsen luovutuseremonian, jossa orjatar antaa lapsen tämän komentajaperheelle lapsivuodeajan jälkeen. Orjatar on aktiivisessa roolissa, kun hän seremonian aikana itse luovuttaa omasta sylistään synnyttämänsä lapsensa komentajaperheelle. Samalla orjattaren palvelussuhde loppuu ja hänet viedään uuteen komentopaikkaansa.

5.5.2 Komentajan vaimojen rituaalinen toimijuus

Komentajan vaimoilla on tärkeä rooli rituaalisessa toimijuudessa. Heidät on osallistettu vahvasti eri rituaaleihin mukaan, vaikka esimerkiksi he eivät itse fyysisesti synnytä. Toisaalta he ovat mukana elämänsä tärkeimmässä hetkessä, kuten oman lapsensa syntymässä. Gileadian rituaalien kautta komentajan vaimot ovat velvoitettuja osallistumaan myös seremoniaan, jossa komentaja raiskaa orjatarta.

Komentajan vaimot ovat mukana seremoniassa siten, että he pitävät orjatarta heidän jalkojen välissä samalla, kun heidän aviomiehensä raiskaa orjatarta. Komentajan vaimoilla on siis tärkeä rituaalitoimijuuden muoto, koska he ovat vahvasti osallisena oman lapsensa alulle saattamisessa.

Komentajan vaimot ovat vahvasti läsnä oman lapsensa sijaissynnytyksessä. Kun orjatar synnyttää ylhäällä, alhaalla komentajan vaimot istuvat yhdessä juoden iltapäivä teetä herkkujen kera. Komentajan vaimot juhlivat iltapäiväteen kautta uuden lapsen syntymää sekä pitävät yllä asemaansa perheen korkeimpana naisena, kun heidän ei itse tarvitse synnyttää.

Kuitenkin synnytyksen ritualisoinnin kautta komentajan vaimolle annetaan runsaasti toimijuutta, joka polkee orjattaren toimijuutta. Esimerkiksi komentajan vaimo istuu korkeammalla synnytyspenkissä kuin orjatar, ja hän ylipäättään osallistuu synnytykseen kehollisesti, vaikka ei fyysisesti itse ole osallinen siitä. Tämä on omiaan alentamaan orjatarta ja nostamaan puolestaan komentajan vaimoa ylempään asemaan.

Komentajan vaimojen rooli sekä raskausaikana että lapsivuodeaikana on vähäinen. Itseasiassa komentajan vaimojen toimijuuden voi nähdä muuttuvan, sillä orjatar saa enemmän toimijuutta ja asemaa talossa kuin komentajan vaimo. Toisaalta tämä liminaali tila kestää vain hetken, jonka jälkeen komentajan vaimo saa lapsensa itselleen. Esimerkiksi yksi orjatar puree komentajan vaimoa käteen, kun hän ei halua luovuttaa lastaa komentajan vaimolle.

5.5.3 Tätien rituaalinen toimijuus

Tädit ovat mukana rituaalisissa toimituksissa. Tädit ovat mukana synnytyksessä sekä lapsen luovutuseremoniassa. Tädeillä on merkittävä rooli rituaalisissa toimituksissa, sillä he ovat ikään kuin komentaja perheen ja orjattaren välisenä sovittelijana. Tädit tukevat orjattaria, koska heidän tehtävänä on varmistaa rituaalin onnistuminen. Näin ollen tädit ovat todella merkittävässä roolissa rituaalisessa toimijuudessa.

Täti on mukana synnytyksessä, jossa hän tukee synnyttävää orjatarta. Täti on koonnut kaikki alueen orjattaret mukaan synnytykseen. Muiden orjattarien on tarkoitus tukea synnyttävää orjatarta esimerkiksi kertomalla, milloin tulee hengittää. Näin ollen tädillä on merkittävä rooli, koska hän kokoaa orjattaret sekä ohjaa muita orjattaria synnytyksen aikana. Täti kommunikoi myös komentajan vaimon kanssa ja pyytää tätä tulemaan ajallaan synnytyspenkkiin. Tädeillä on rituaalisessa toimijuudessa jopa ohjaajan tai johtajan rooli.

Tädeillä on rituaalista toimijuutta lapsenluovutuseremoniassa. Tädit ovat osallisena lapsen luovutuseremoniassa, jossa he tukevat orjatarta antamaan lapsensa komentaja perheelle. Tätien rituaalisen toiminnan ytimessä on se, että lapsenluovutuseremoniassa orjatar luovuttaa synnyttämänsä lapsensa komentajaperheelleen. Tämän jälkeen täti saattaa orjattaren uuteen komentopaikkaansa.

5.5.4 Muiden Gileadian naisten rituaalinen toimijuus

Martoilla on rituaalista toimijuutta. Martat osallistuvat seremonian alkuun sekä lapsenluovutusseremoniaan. Seremonian alkuun on koottu kaikki komentajan talossa olevat henkilöt, jotka kaikki osallistuvat seremonian alkuun. Marttojen rituaalisen toimijuuteen kuuluu seistä seremonian alussa puolikaarella muiden talossa olevien kanssa. Marttojen tulee olla hiljaa, eikä heillä ole vuorosanoja seremonian aikana.

5.6 Hiljainen toimijuus

5.6.1 Orjattarien hiljainen toimijuus

Orjattarilla on hiljaista toimijuutta. Orjattarien hiljainen toimijuus näyttäisi nousevan siitä, ettei heillä ole lupa kaikkeen toimijuuteen Gileadiassa. Tämän vuoksi orjattarien halutessa toimia toisin, on heidän harjoitettava hiljaisen toimijuuden muotoja. Toisaalta on myös nähtävissä se, että hiljainen toimijuus luo lisää hiljaista toimijuutta, sillä toisen orjattaren hiljainen toimijuus voi rohkaista toista orjattarta itsekin hiljaiseen toimijuuteen.

Orjattarien hiljaiseen toimijuuteen kuuluu oma ajattelu, jota on kuvattu reilusti sarjassa. Monesti orjattarille ei ole mahdollista tuoda esille omia ajatuksiaan, joten he ajattelevat mielensä sisäisesti. Esimerkiksi orjattar hoputtaa mielensä sisäisesti komentajaa jo tulemaa seremonian aikana. Yleensä orjattarien oma ajattelu pitää sisällä kielteisiä tai toisin ajattelua, jotka ovat ehdottoman kiellettyjä Gileadiassa. Orjattarien hiljaisen toiminnan voi nähdä myös selviytymiskeinona, sillä orjattarien omaa ajattelua ei ole kyetty viemään pois Gileadian toimesta.

Orjattaret auttavat hiljaisen toimijuuden kautta myös toisiaan. Esimerkiksi orjattaret voivat salaa varastaa ruokaa Punakeskuksen ruokalasta toiselle orjattarelle. Tällöin orjattaret toimivat huomiota herättämättä ja Gileadian sääntöjä vastaan. Näin ollen orjattarien hiljainen toimijuus näyttäisi toimivan Gileadian valtiota vastaan.

Orjattarien hiljainen toimijuus voi olla myös toisten rohkaisua kielletyn tekemisen kautta. Gileadiassa naisilta on ehdottoman kiellettyä kirjoittaa tai lukea. Tämän seurauksesta orjatar joutuu lukemaan tai kirjoittamaan salaa. Orjattarien hiljaiseen toimijuuteen kuuluukin salaa lukeminen sekä kirjoittaminen. Esimerkiksi yhden orjattaren vaatekomeron alareunaan on kirjoitettu tekstiä, jota orjatar lukee. Lopulta orjatar rohkaistuu itsekin kirjoittamaan listaan tekstiä.

Orjattarien hiljainen toimijuus voi olla myös fyysisiä tekoja. Orjatar on päässyt pakoon komentajaperheestään ja pakomatkinsa aikana hän päätyy hylättyyn rakennukseen. Rakennuksessa on teurastettu naisia aiemmin. Orjatar päättää pitää muistohetken kuolleille naisille. Orjatar sytyttää kynttilöitä ja rukoilee kuolleiden naisten puolesta. Näin ollen orjattarien hiljainen toimijuus voi myös sisältää fyysisiä sekä hiljaista toimijuutta yhtä aikaa.

5.6.2 Komentajan vaimojen hiljainen toimijuus

Komentajan vaimoilla on hiljaista toimijuutta monessa eri muodossa. Komentajien vaimojen hiljainen toiminta sisältää muun muassa omaa ajattelua sekä hiljaista toimintaa. Yleensä hiljainen toiminta jää muilta näkymättömiin. Komentajan vaimojen hiljainen toiminta voi tulla myös muille näkyväksi.

Komentajan vaimojen hiljainen toimijuus voi olla omaa ajattelua. Komentajan vaimot ovat miestensä alapuolella, joten heidän on myönnyttävä miestensä tahtoon. Esimerkiksi komentajan vaimot voivat ehdottaa jotain miehilleen, mutta heidän ehdotuksensa voi tulla torjutuksi. Tämän seurauksesta vaimot voivat ajatella toisin tilanteesta kuin miehensä. Tämän vuoksi komentajan vaimoilla on paljon omaa ajattelua, jota eivät aina voi tuoda julki. Näin ollen komentajan vaimoilla on runsaasti omia ajatuksia, joita eivät voi tuoda esille. Tämän vuoksi heillä onkin paljon hiljaista toimijuutta.

Komentajan vaimojen hiljainen toimijuus voi olla myös hiljaista myöntymistä. Koska komentajan vaimot ovat miehensä alapuolella, joutuvat he myöntymään miehensä tahtoihin. Esimerkiksi yksi komentajan vaimo viettää aikaa huoneessaan, eikä uskalla poistua talosta. Puolestaan toinen yleinen hiljaisen myöntymisen toimijuus on seremoniassa. Tällöin vaimot joutuvat katsomaan, kun heidän miehensä yhtyy toiseen henkilöön. Useasti vaimot ovat

fyysisesti paikalla, mutta kääntävät päänsä pois, etteivät näkisi tilannetta. Näin ollen komentajien vaimoilla on paljon hiljaista toimijuutta hiljaisen myöntymisen kautta.

Komentajan vaimojen hiljainen toimijuus voi tulla myös näkyväksi toimijuudeksi. Komentajan vaimo on pettynyt annettuaan lapsensa pois Gileadiasta ja hän on todella poissa tolaltaan. Tämän seurauksesta hän päättää sytyttää oman tilansa eli makuuhuoneensa tuleen. Tässä voi huomata, että hiljaisesta toimijuudesta lähtenyt toiminta voi muuttua näkyväksi toimijuudeksi. Nimittäin talon palaminen näkyy kaikille, mutta syyt polttamiseen eivät.

5.6.3 Marttojen hiljainen toimijuus

Marttojen toimijuus perustuu pitkälle hiljaiseen toimijuuteen, sillä heidän toimintansa ei ole näkyvää. Tämän mahdollistaa se, ettei Gileadia kohdista heihin odotuksia, koska heidän asemansa ei ole kovin korkea. Tämän seurauksesta martat oikeastaan pystyvät tekemään ja päättämään monenlaisista asioista, eikä heidän toimintaansa juuri puututa. Tämän vuoksi martoille mahdollistuu hiljaisen toimijuuden eri muotoja.

Martoilla on paljon hiljaista toimijuutta. Martoilla on mahdollista päättää omasta toiminnastaan, esimerkiksi he voivat päättää, mitä ruokaa tekevät. Martat siis päättävät komentaja perheen arkisista asioista itse eli hiljaisesti. Tämän vuoksi oikeastaan koko marttojen toiminta on hiljaista toimijuutta.

Martat ovat melkein näkymättömiä tekijöitä komentaja perheessä. Tämän vuoksi he pystyvät kuuntelemaan paljon talon keskusteluja. Esimerkiksi martat saavat helposti tietoonsa, mitä kaikkea talossa tapahtuu vain hoitamalla omaa tehtäväänsä. Tämä toiminta on selvästi marttojen hiljaista toimijuutta.

5.6.4 Muiden Gileadian naisten hiljainen toimijuus

Tädeillä on hiljaista toimijuutta. Tädit yleensä työskentelevät ahkerasti valtiolle, mutta myös heillä on havaittavissa hiljaista toimijuutta. Esimerkiksi yksi täti muistelee omaa aikaansa ennen Gileadia. Täti käyttää vanhaa elämäänsä hyväkseen perustellessaan toimintaansa Gileadiassa. Tädit siis voivat käyttää hiljaista toimijuutta Gileadian hyväksi. Toisaalta tädit voivat hiljaisen toimijuuden kautta yrittää pitää omaa asemaansa. Esimerkiksi yksi täti halusi palata takaisin tehtävänsä. Tämän seurauksesta täti joutui käyttämään monenlaisia keinoja tavoitteeseen pääsemiseksi. Näin ollen täti joutui pohtimaan ja tekemään hiljaista toimijuutta tavoitteeseensa pääsemiseksi.

Jezebelsin naisilla on hiljaista toimijuutta. Koska Jezebelsin naiset ovat pakotettuina prostituoituina, heille on hiljainen toimijuus tärkeää. Esimerkiksi naiset voivat ajatella omia ajatuksia sillä aikaa, kun komentaja makaa heidän kanssaan. He voivat myös kuvitella olevansa jossain muualla kuin Jezebelsissä. Jezebelsin naisten hiljainen toimijuus näyttäisi olevan elinehto heidän selviämiseen elämästään. Kuvittelun kautta Jezebelsin naisten on mahdollista kestää prostituoituna olo ja oma heikko asemansa Jezebelsissä.

Siirtomaan naisilla on hiljaista toimijuutta. Siirtomaan naiset ovat pakotettuina asemaansa, joten siirtomaan naisten ei ole mahdollista toimia haluamallaan tavalla. Tämän vuoksi hiljainen toimijuus avaa heille ovet erilaiselle toimijuudelle. Esimerkiksi siirtomaan naiset auttavat toisiaan hankkimalla lääkkeitä pimeiltä markkinoilta. Näin ollen siirtomaan naiset pitävät toisistaan huolta ja käyttävät siihen hiljaista toimijuuttaan.

5.7 Vastarinnan toimijuus

5.7.1 Orjattarien vastarinnan toimijuus

Orjattarilta löytyy vastarinnan toimijuutta. Orjatar voi toimia aktiivisena vastarinnan toimijana. Esimerkiksi orjatar käyttää komentajaa hyväkseen päästäkseen takaisin Jezebelsiin. Tämän vuoksi orjatar näyttelee jälleen olevansa kiinnostunut komentajasta ja saa heidät menemään takaisin. Näin ollen orjatar onnistuu vastarinnan tekemisessään. Orjattaren

vastarintaan voi siis kuulua näyttelemistä ja huijaamista, jotta hänen onnistuisi toteuttaa vastarintaa.

Orjattarien vastarinnan toimijuus voi näkyä yksittäisten sääntöjen vastustuksena. Orjattaret tekevät vastarintaa, kun he toimivat Gileadian sääntöjä vastaan. Esimerkiksi orjatar on alkanut suhteeseen kuljettajan kanssa. Suhde on ehdottoman kiellettyä sekä vaarallista kummallekin osapuolelle, mutta silti kuljettaja sekä orjatar jatkavat suhdettaan. Orjattarien sääntöjen vastainen vastarinnan toiminta voi olla keino selviytyä Gileadiassa. Ihmisillä on tarve tulla rakastetuksi, joten suhde toiseen ihmiseen voi auttaa selviämään vaikean ajan tai tilanteen yli. Tämän vuoksi voisi ajatella, että orjattarille vastarinnan toimijuus voi olla myös selviytymiskeino Gileadiassa.

Orjattarilla voi olla myös yhteistä vastarinnan toimijuutta toisen Gileadiassa olevan henkilön kanssa. Esimerkiksi orjattarilla voi olla tasavertainen suhde komentajan kanssa. Tällöin komentaja ei halua seksuaalista suhdetta orjattaren kanssa, vaan haluaa itse osallistua vastarinnan tekemiseen orjattaren kanssa. Näin ollen orjatar käyttää tilaisuutta hyväksensä ja yrittää suoraan ohjailta komentajan tekemisiä sekä päätöksiä Gileadiassa. Orjattarien vastarinta voi olla myös yhteistyötä jopa komentajien kanssa. Näin ollen vastarinta on suunniteltu muuttamaan Gileadian valtiota.

Orjattarien vastarinta voi olla myös vastarinnan vastustamista. Kaikki orjattaret eivät ole suinkaan vihaisia heidän asemastaan, vaan pitävät Gileadian heille uudelleen antamasta asemasta. Tämän seurauksesta yksi orjatar suuttuu siitä, että toinen orjatar ei toimi niin kuin Gileadiassa kuuluisi toimia. Hän puhuttaa vakavasti toista orjataria ja kertoo, ettei hänen elämänsä huumeekoukussa kadulla ollut ennen hyvää elämää. Nyt Gileadian ansiosta hän on saanut mahdollisuuden asua hienossa talossa, jossa hänellä on ruokaa ja oma huone. Näin ollen toinen orjatar voi puuttua toisen orjattaren tekemään vastarintaan ja pyrkiä estämään sitä. Tämän vuoksi orjattarien vastarinta voi olla myös vastarinnan vastustamista.

Orjattaret voivat harjoittaa suoraa vastarintaa yrittämällä paeta Gileadiasta. Orjattarien asema on hyvin tärkeä Gileadiassa, joten pakeneminen on erityisen moitittavaa. Kun kaksi orjataria päättää paeta punakeskuksesta, he hyökkäävät tädin päälle ja pahoinpitelevät tätä sähköpiiskalla. Tämän seurauksena he onnistuvat pääsemään pakoon punakeskuksesta. Orjattaret voivat yrittää pakoon myös muualta kuin punakeskuksesta. Täti on tullut

tarkastuskäynnille komentajan perheeseen. Orjatar on päättänyt paeta, joten tämä hyökkää tädin kimppuun takaapäin puukottaen tätä. Tämän seurauksesta orjatar pääsee pakenemaan komentajan talosta. Näin ollen orjattarien vastarinta voi olla suoraan. Lisäksi usein he myös joutuvat kohdistamaan väkivaltaa vastarintaa harjoittaessaan.

Orjattaret voivat kohdistaa vastarinnan toimijuutta suoraan valtion miehiin ja valtiota kohtaan. Esimerkiksi orjattaret ovat hoitamassa kauppaostoksia torilla, jota ympäröi tiukasti silmien vartiosto. Orjatar näkeekin tilaisuutensa tulleen, kun yhdeltä kuljettajalta on jäänyt autonovi auki. Orjatar juoksee nopeasti autoa kohden ja pääsee sen sisälle. Orjatar onnistuu ajamaan sotilaan yli ja tämän seurauksena tämä kuolee. Orjattarien vastarinta voi olla sekä suoraa, että tilanteen luomaa. Näin ollen orjattarilla on suoraa vastarinnan toimintaa valtiota kohtaan, mutta se ei välttämättä ole suunniteltua.

Orjattarien vastarinta voi myös rohkaista toista orjatarta vastarintaan. Esimerkiksi orjatar huomaa, että hänen komentopaikan huoneen vaatekomeron alareunaan on kirjoitettu vieraan maan kielinen lause. Orjatar epäilee, että teksti voisi olla latinaa. Orjatar pitää edellistä orjatarta rohkeana, kun tämä on uskaltanut kirjoittaa seinään jotain. Toisaalta orjatar saa myös voimaa siitä, että häntä edeltävä orjatar on tehnyt vastarintaa kirjoittamalla seinään. Lopulta orjatar uskaltautuu myös itse raaputtamaan tekstiä komeron alareunaan vastarinnan merkiksi. Näin ollen toisen orjattaren tekemä vastarinta voi rohkaista toista orjatarta tekemään myös itse vastarintaa.

Orjattarien vastarinta voi olla myös komentajan hyväksymää sekä mahdollistamaa. Orjattaret eivät ole yleensä komentajien kanssa tekemisissä kuin seremonian aikana. Yhden orjattaren komentaja pyytää tätä tulemaan illalla huoneeseensa. Komentaja tarjoaa naistenlehtiä luettavaksi ja sanapeliä pelattavaksi, jotka ovat täysin kiellettyjä orjattarille kuin kaikille Gileadian naisille. Näin ollen orjattarien vastarinnan toimijuuden voi mahdollistaa myös komentaja.

5.7.2 Komentajan vaimojen vastarinnan toimijuus

Komentajan vaimot voivat tehdä välillistä vastarintaa Gileadiassa. Esimerkiksi ennen Gileadiaa komentajan vaimot ovat voineet toimia valtion päättävissä viroissa. Esimerkiksi yksi komentajan vaimo oli ennen Gileadiaa toiminut valtion johdossa ja julkaissut oman kirjan. Nykyisessä Gileadiassa nainen ei saa lukea, saati kirjoittaa. Komentajan vaimot yrittävät parhaansa mukaan vaikuttaa valtion tapahtumiin miehiensä eli komentajien välityksellä.

Komentajan vaimot voivat tehdä myös suoraa vastarintaa Gileadiassa. Esimerkiksi yksi komentajan vaimo huomaa vaikuttamismahdollisuutensa olevan vähäisiä, joten tämä päättää ryhtyä vastarintaan valtiota vastaan. Komentajan vaimo haluaisi päästä jälleen rakentamaan Gileadiasta parempaa yhteiskuntaa, joten hän päätyy lukemaan Raamattua komentajien kokouksessa. Komentajan vaimo tuomitaan sormen irti leikkaamiseen ääneen lukemisesta. Komentajan vaimot voivat siis yrittää tehdä suoraa vastarintaa, mutta he voivat kohdata myös siitä rangaistuksen. Tämän vuoksi komentajan vaimojen suora vastarinta on vaarallista heille itselleen.

Komentajan vaimon vastarinta voi olla myös suoraa vastarintaa valtiota kohtaan, kun tämä antaa lapsensa pois. Komentajan vaimon vastarinnan voi nähdä myös tulevaisuuteen katsomisena, sillä tämä ei usko, että hänen lapsellaan olisi Gileadissa tulevaisuutta. Näin ollen komentajan vaimo haluaa varmistaa, että hänen lapsellaan on paras mahdollinen tulevaisuus. Tämän vuoksi komentajan vaimo tekee vastarintaa valtiota kohtaa ja antaa lapsensa pois.

Komentajan vaimot voivat käyttää vastarintaa myös saavuttaakseen oman lapsen. Esimerkiksi komentajan vaimot haluavat kovasti oman lapsensa orjattarien kautta. Yksi komentajan vaimo alkoi pohtimaan, kykenisikö hänen miehensä ollenkaan raskauttamaan orjatarta. Tämän vuoksi komentajan vaimo päätti pakottaa komentajan autokuskin makaamaan orjattaren kanssa, jotta tämä tulisi raskaaksi. Komentajan vaimo toimii Gileadian sääntöjä vastaan, mutta samalla yrittää täyttää sen suurimman tavoitteen lapsien lisäämisestä. Näin ollen komentajan vaimot voivat käyttää vastarinnan toimintaan saavuttaakseen omat tavoitteensa sekä valtion tavoitteen.

Komentajan vaimot voivat tehdä vastarintaa myös miehiään kohtaan. Esimerkiksi komentajan ollessa matkoilla, päättää komentajan vaimo tehdä miehensä kirjallisia töitä. Komentajan

vaimo päätyy väärentämään miehensä papereita. Kun komentaja saa selville väärennyksen, pahoinpitelee hän vaimoan orjattaren edessä. Komentajan vaimot voivat yrittää tehdä myös vastarintaa suoraan miestänsä kohtaan.

Komentajan vaimot voivat tehdä suoraa vastarintaa yhdessä toisen maan kanssa. Esimerkiksi Kanadalaisten yhteistyön myötä komentajan vaimo liittyy salaliittoon kanadalaisten kanssa, ja he yhdessä tekevät suunnitelman komentajan kiinnisaamiseksi. Komentajan vaimo saa houkuteltua miehensä syrjäiseen paikkaan neuvotteluihin, joka onkin komentajalle viritetty ansa. Komentajan vaimot voivat tehdä vastarintaa toisten maalaisten kanssa. Tällaisessa tapauksessa komentajan vaimon toimijuus on tietoisista vastarintaa Gileadian valtiota kuin hänen miestänsä kohtaan.

Komentajan vaimojen vastarinta miehiä kohtaan voi olla myös suhteen etsiminen avioliiton ulkopuolelta. Gileadiassa komentajat eivät enää itse saa päättää, kenen kanssa menevät naimisiin, vaan valtio määrää heille puolison. Tällöin ihmisen oma tahto ei toteudu ja avioliitosta voi tulla hyvin epämiellyttävä. Esimerkiksi yksi komentajan vaimo, jota on varta vasten koulutettu rooliinsa, huomaa, ettei hänen komentajansa pidäkään hänestä. Tämän vuoksi komentajan vaimo etsii rakkautta muualta. Tämän seurauksesta hän rakastuu toiseen mieheen. Tällöin komentajan vaimo haluaa päättää omasta elämästään ja rakkaudestaan. Näin ollen komentajan vaimon vastarinnan toimijuus voi olla myös haluamansa elämän toteuttamista.

5.7.3 Tätien vastarinnan toimijuus

Tätien vastarinnan toimijuus voi olla tädin halua pitää kiinni tehtävästään sekä asemapaikastaan. Tätien tulisi toimia yhdessä rintamassa, mutta yksi täti on kiintynyt tehtäväänsä niin paljon, ettei suostu siirtymään syrjään sairasloman ajaksi. Tädin yrittäessä palata vanhaan tehtävään päättivät toiset tädit evätä tältä mahdollisuuden palata takaisin omalle komentopaikalle. He muun muassa vetosivat tädin korkeaan ikään ja orjattarien hyökkäykseen. Toiset tädit saivat yhden tädin evättyä hetkeksi omasta työstään ja estettyä tätä palaamasta töihin, vaikka täti olisi jo halunnut palata sinne takaisin. Tätien voisi luulla toimivan hyvin uskollisina valtiota kohtaan, mutta tädit voivat tehdä vastarintaa sillä, että he tavoittelevat oman asemansa etua valtion edun sijasta.

Tätien vastarinnan toimijuus voi olla myös vastarintaa toisia tätejä kohtaan. Tädit pahoinpitelevät usein orjattaria ojentaakseen näitä, mutta eivät koskaan pahoinpitele toisiaan. Näin ollen tädin käyttäessä pahoinpitelyä toiseen tätiin ylittyy kielletyn tekemisen raja. Täti oli evätty virastaan, jonka vuoksi täti hermostui ja kävi toisen tädin kimppuun pahoinpidelläkseen tämän. Tädin toiminta oli vastarintaa hänen virastaan jäädyttämisen takia. Tätien vastarintaan liittyy siis selkeästi se, että he haluavat pitää oman asemansa Gileadiassa, sillä he pitävät tiukasti kiinni omasta paikastaan. Näin ollen tätien vastarinta voi olla myös väkivaltaista toisia tätejä kohtaan.

Tädit voivat käyttää vastarinnan toimintaan myös suoraan komentajia kohtaan. Esimerkiksi täti on syrjäytetty tehtävästään tätinä ja tämä haluaa paikkansa kovasti takaisin. Täti päättää lähestyä yhtä komentajaa, jonka hän tietää tekevän väärää asioita Gileadian yhteiskunnassa. Täti käyttää tätä tietoa hyväkseen ja kiristää komentajaa, että hän paljastaa tämän toiminnan, jollei täti pääse takaisin komentopaikalleen. Komentajan on pakko suostua, koska muuten tämä menettäisi paikkansa komentajana. Tädit eivät myöskään näyttäisi kaihtavan keinoja, kun he tavoittelevat virkaansa takaisin. Nimittäin täti käyttää keinonaan komentajan kiristämistä, jotta pääsisi takaisin komentopaikalleen. Näin ollen tätien vastarinnan toimijuus näyttäisi perustuvan siihen, että he saavat olla palvelemissa omalta tärkeältä paikaltaan Gileadiaa.

5.7.4 Marttojen vastarinnan toimijuus

Marttojen vastarinta voi olla sitä, että he alkavat suhteeseen kielletyn henkilön kanssa. Esimerkiksi yksi martta on päättänyt alkaa suhteeseen kuljettajan kanssa. Suhde on ehdottoman kielletty sekä on vaarallinen kummallekin osapuolelle. Martan suhde on autonkuljettajaan, jota tämä tapaa aina, kun kuljettaja sattuu tulemaan Jezebelsiin. Martta ruokkii kuljettajia Jezebelsissä, joten he ovat tavallisestikin tekemisessään toistensa kanssa. Marttojen vastarinta suhteen kautta näyttäisi olevan oman elämän tavoittelua Gileadiassa, sillä martoilla ei ole aviopuolisoja. Näin ollen marttojen vastarinta näyttäytyykin oman elämän tavoitteluna tai selviytymisenä Gileadiassa parhaansa mukaan.

Martat tekevät vastarintaan yhdessä toisten marttojen kanssa. Martat ovat tekemisissä toistensa kanssa. Tämä mahdollistaa yhteistyöntekemisen myös vastarinnan merkeissä. Esimerkiksi martat liittoutuvat yhteen saadakseen lapset pois Gileadiasta. Suunnitelman hyväksymiseksi martat leipovat muffineja, joita toimittavat vastaukseksi osallisuudestaan suunnitelmaan. Näin ollen martat käyttävät hyväksi vastarinnassa jo heille luontaisia kontakteja sekä tekemistä.

Martat osallistuvat suoraan vastarintaan Gileadia vastaan, kun he salakuljettavat lapsia turvaan Kanadaan. Martat osallistuvat lapsien salakuljetukseen Gileadian sisällä. Kun he ovat saaneet lapset koottua yhteen, he salakuljettavat nämä lentokoneelle. Osa martoista pääsee myös pois Gileadiasta. Suora vastarinta martoille tarkoittaa lähinnä toisten auttamista, sillä he pelastivat lapsia pois Gileadiasta. Vastarinnan kautta martoilla on myös itse mahdollisuus päästä pois Gileadiasta salakuljetuksen kautta. Näin ollen voidaan nähdä, että marttojen suora vastarinta on hyvin merkittävässä roolissa Gileadiassa.

5.7.5 Muiden Gileadian naisten vastarinnan toimijuus

Jezebelsin naisten vastarinta näyttäytyy suorana vastarintana asemaansa kohtaan. Esimerkiksi entinen orjatar on joutunut Jezebelsiin prostituoiduksi. Nainen kuitenkin päättää yrittää pakoon Jezebelsistä ja mahdollisesti myös koko Gileadiasta. Kun Jezebelsin nainen on kahdestaan komentajan kanssa hotellihuoneessa, päättää hän hyökätä komentajan kimppuun ja tappaa tämän. Lopulta Jezebelsin nainen pääsee pakoon Kanadaan. Jezebelsin naisten vastarinnan tarkoitus on siis päästä pakoon omasta tilanteesta. Vastarinnan aikana Jezebelsin naiset ovat myös valmiita tappamaan ihmisen päästäkseen pakoon.

Siirtomaan naisten vastarinta voi kohdistua välillisesti Gileadiaan. Esimerkiksi eräs orjatar on päätenyt siivoamaan siirtomaita, kun ei sopeutunut aiempaan tehtäväänsä orjattarena. Hän juttelee muiden siirtomaan naisten kanssa ja saa selville, että yksi nainen on auttanut Gileadiaa toimillaan. Orjatar suuttuu naisen teoista niin, että päättää antaa tälle myrkyä lääkkeen sijasta. Orjatar katsoo vierestä, kun siirtomaan nainen kituu myrkyä aiheuttamassa kivussa ja kuolee lopulta siihen. Tässä tilanteessa nähdään siirtomaan naisen auttaneen ja ylläpitäneen Gileadiaa, joten orjatar näki, että nainen oli osa syyllinen Gileadian tapahtumiin.

Näin ollen siirtomaan naisen tappaminen oli välillinen keino tehdä vastarintaa Gileadiaa vastaan.

5.7.6 Gileadian naisten yhteisen vastarinnan toimijuus

Gileadian naiset ovat perustaneet yhteisen vastarintaliikkeen Maydayn, jonka tarkoituksena on sabotoida ja vahingoittaa suoraan Gileadian toimintaa. Maydayhin kuuluu niin marttoja, orjattaria kuin komentajien vaimoja. Maydayn verkosto ulottuu laajalle eri naisryhmien aloille, joten sen vaikuttavuus on sen vuoksi hyvin merkittävä. Tämän vuoksi se onnistuu tekemään isompia sabotaasi operaatioita kuin yksittäiset vastarinnan tekijät. Toisaalta osa Maydayn vastarintaliikkeen naisista saattavat jäädä kiinni, mutta se ei saa koko järjestelmää lakkautettua, koska se ulottuu monelle osa-alueelle ja toimii hyvin maan alaisesti.

Merkittävin Maydayn yksittäinen vastarinnan isku on komentajien kokouksen räjäyttäminen. Mayday organisoii Gileadian komentajien kokousrakennuksen räjäyttämisen. Komentajat olivat kokoontuneet ympäri Gileadiaa yhteen kokoustamaan tärkeistä asioista. Mayday oli onnistunut järjestämään räjäytyksen rakennukseen ilman sitä, että kukaan komentajista olisi epäillyt tulevaa. Räjähdysten toteuttivat orjattaret, joilla oli pommit mukanaan. Orjattaret olivat tyypillisesti kokoontuneet riviin kokouksen taakse, josta yhtäkkiä yksi orjatar juoksee kohti komentajan puhujankoroketta. Tämän seurauksesta koko rakennus räjähti ja se vahingoitti useita komentajia niin, että nämä joutuivat sairaalahoitoon. Mayday onnistui hyvin vastarinnan tekemisessä, koska se on hyvin organisoitunut sekä se käytti naisten roolia hyväkseen. Orjattaret ovat kokouksessa paikalla ja näin ollen heillä on mahdollisuus päästä lähelle kokouksen keskustaa.

Maydayn toimijuus oli komentajakeskuksen iskussa hyvin suora sekä hyvin järjestetty. Orjattarien oli onnistunut saamaan räjähteitä ja käyttämään oma asemaansa siihen, että pääsisivät mahdollisimman lähelle komentajia. Näin ollen heidän olisi mahdollista toteuttaa suora isku kohti valtionjohtoa eli komentajia. Mayday otti vastarinnan toiminnassaan todella suuren riskin, joka kannatti, koska he onnistuivat tehtävässään. Yhden orjattaren toimijuuteen kuului itsemurhapommi, jonka orjatar juoksi kohti puhujankoroketta. Kokonaisuudessaan pommi-iskun toteuttamiseen on tarvittu useamman Gileadian eri naisten yhteistä toimijuutta sekä verkostoa. Iskua ei voi luokitella vain yhden naisryhmän tekemäksi, vaan siinä on

todennäköisesti jouduttu käyttämään useampia eri naisryhmien tietoa. Esimerkiksi orjattaret ovat lähellä komentajia, kun taas puolestaan martat hoitavat hyvin vaihtotaloutta pimeillä markkinoilla. Naisryhmien yhteistyöllä Gileadian naiset saivat onnistumaan vastarinnan iskun komentajia sekä Gileadian valtiota kohtaa.

Maydaylle tärkeä operaatio on saada viattomat lapset turvaan Gileadiasta. Lasten poissaaminen Gileadiasta tuli maydaylle orjattaren ehdotuksesta. Mayday kokosi martoista sekä orjattarista ryhmän, jonka avulla lapset avustettaisiin pois Gileadiasta. Lapset päätettiin lennättää koneella pois Gileadiasta Kanadaan. Maydayn vastarintaan kuului komentajan vaimon ympäröityminen, että tämä antaisi lapsensa pois Gileadiasta. Osa lapsista tuli lastenkodeista, joista martat olivat heidät saaneet mukaansa. Maydayn tarvitsi hankkia myös aseita, että heillä olisi mahdollisuus puolustaa lähtevää lentoa. Maydayn naisjoukko päätyi ampumaan lentokentällä vartioita, jotta lentokone pääsi lentoon.

Mayday järjesti naisryhmien verkoston, jonka kautta operaatio lasten pelastamiseksi olisi mahdollista. Lasten pois saaminen olisi kova isku Gileadiaa vastaa, joten sen toteuttamiseen osallistui useampia naisryhmiä, joiden keskuudessa oli erilaista toimijuutta. Koska koko operaatio piti pitää piilossa, paljon toimijuutta tapahtui hiljaisesti sekä symbolisesti. Esimerkiksi martat hyväksyivät operaatioon osallistumisen leipomalla muffineja orjattarelle. Orjattaret joutuivat toimimaan suoraan sotilaita vastaan, jotta lasten lentokone pääsisi ilmaan. Tämän seurauksesta orjattaret kohtasivat suoraa tulta sotilaiden taholta, jolloin osa orjattarista menehtyi ja suuri osa heistä haavoittuivat pahasti. Sotilaiden tulelle itsensä uhraaminen oli välttämätöntä lasten pelastamisen kannalta.

Gilead on suljettu yhteiskunta myös ulkomaailmalta, eikä sen naisten asemista tiedä kukaan ulkopuolinen. Moni ihminen pääsi pakoon Gileadiasta vallankaappauksen aikana, mutta Gileadiaan jääneet sekä joutuneet naiset halusivat kertoa ulkopuolisille ja mahdollisille läheisilleen tämän todellisen tilanteen. Tämän vuoksi Mayday päätti salakuljettaa naisten kirjeitä ulos Gileadiasta, jotta koko muu maailma saisi oikeaa tietoa Gileadian naisten tilasta. Yksi orjatar liittyy Maydayhin ja haluaa auttaa, joten hänen tehtäväkseen tulee mennä Jezebelsiin hakemaan naisten kirjeet. Orjatar joutuu ylipuhumaan komentajan, että tämä veisi hänet uudestaan Jezebelsiin, jotta hän saisi kirjeet käsiinsä. Vastarinnan nimissä orjatar joutuu suostumaan myös komentajan kanssa seksin harrastamiseen Jezebelsissä.

Kirjeiden salakuljettamiseen tarvitaan paljon eri Gileadian naisten toimijuutta, sillä yksi nainen ei kykenisi yksin toteuttamaan tehtävää. Kirjeiden kirjoittaneet naiset ovat julkisesti nousseet vastarintaan Gileadian yhteiskuntaa vastaan, sillä siellä naisten on kiellettyä kirjoittaa yhtään mitään. Toisekseen useampi nainen ottaa riskin siinä, että salakuljettaa tai omistaa vastarinnan kirjeitä. Salakuljetukseen orjatar käyttää omaa asemaansa komentajan kanssa hyväksi, että pääsisi takaisin Jezebelsiin hakemaan kirjeitä. Hän joutuu näyttelemään komentajalle, että pitäisi tästä seksuaalisessa mielessä. Näin ollen vastarinnan toimijuuden harjoittamiseksi orjatar joutuu hyväksymään väkivallan kohteena olemisen. Vastarinnan toiminta onnistui ja lopulta kirjeet julkaistiin Kanadassa Gileadian valtiovierailun aikana. Tämä oli omiaan nostattamaan vastustusta Gileadian yhteiskuntaa kohtaan.

Orjattaret ovat paossa omaan tehtäväänsä ja ovat löytäneet turvatalon maaseudulta, jossa on myös muita paossa olevia naisia, jotka kannattavat vastarintaa. Turvatalon naiset kuulevat, että paikalliseen Jezebelsiin on tulossa sotilaita virkistäytymään ennen rintamalle lähtöä. Maydayhin kuuluvat orjattaret päättävät estää sotilaiden matkan ja myrkyttää näiden alkoholit. Näin ollen Jezebelsissä oleville sotilaille tarjoillaan myrkyllistä alkoholia ja nämä kaikki kuolevat siihen. Tässä tilanteessa vastarinta oli suoraa vastarintaa Gileadian sotilaita kohtaan, kun he myrkyttivät nämä kuoliaaksi.

Idea myrkyttämisestä tuli komentajan vaimolta, joka pitää luonaan turvataloa. Tämä on nimittäin itse myrkyttänyt omaa miestänsä jo jonkin aikaa. Tämän vuoksi komentajan vaimolla on myrkky valmiina, ja turvatalon naiset päätyvät yhteistuumin käyttämään myrkyä sotilaisiin. Pienimuotoinen Maydayn operaatio vaati tällä kertaa muutaman Gileadian naisen sekä heidän ideansa. Myrkyttäminen onnistuu pienimuotoisella toimijuudella, sillä Jezebelsissä tarjoillaan joka tapauksessa alkoholia. Myös sotilaat varmasti haluavat huvia kunnolla, ennen kuin joutuvat oikeaan sotaan. Pienellä Maydayn jäsenten toimijuudella saatiin aikaan erinomainen vastarinta.

5.8 Analyysin yhteenveto

5.8.1 Gileadian naisten toimijuus

Tutkimuksessani jokaisella naisryhmällä oli paljon erilaisia toimijuuden muotoja. Jaoin toimijuuden muodot arkiseen-, rituaaliseen-, pakotettuun-, hiljaiseen- sekä vastarinnan toimijuuteen. Nämä toimijuuden muodot nousivat selkeästi esille tutkimuksen aikana kaikissa naisryhmissä. Seuraavaksi käyn läpi yhteenvetoa kaikista ryhmistä erikseen.

Arkinen toimijuus oli jokaisessa naisryhmässä esillä, sillä kaikki elävät arkea ja toimivat sen ympärillä. Selvimmin näkyvät fyysiset arkiset toimijuuden tilanteet, jotka toistuivat kerta toisensa jälkeen, kuten esimerkiksi orjattarien kaupassa käynti. Hynnisen (2015) mukaan arkinen toimijuus koostuukin arjen rutiineista. Hänen mukaansa me olemme luomassa omaa toimijuuttamme juuri arkisen toimijuuden kautta. Arkiseksi toimijuudeksi on helppo mieltää esimerkiksi kodin ja puutarhan hoito. Toisaalta huomasin, että arkinen toimijuus voi toteutua myös pakotetun toimijuuden kautta. Sillä esimerkiksi Jezebelsin naiset elävät arkeaan pakotettuina prostituoituina. Näin ollen heidän arkensa toimijuus on yhteydessä pakotettuun toimijuuteen.

Pakotettu toimijuus näkyi vahvasti tutkimuksessa, sillä koko Gileadian valtio perustuu pakotukseen. Gordonin (2005) mukaan toimijuuden edellytyksenä on se, että ihminen kykenee itse valitsemaan toimintansa. Näin ollen hänelle mahdollistuu myös se, että hän voi toimia tietoisesti myös toisin tilanteessa. Gordonin määritelmä sopi hyvin kaikkiin muihin analyysini ryhmiin paitsi pakotettuun toimijuuteen. Tässä toimijuudessa toimijuus oli pakotettua, eikä naisryhmille jäänyt juuri valinnan varaa toisin toimimiseen. Toisaalta taas Mahmood tukee pakotettua toimijuutta siten, että ihmisen toimijuudelle voi löytyä uusia mahdollisuuksia pakotetun toimijuuden myötä.

Rituaalinen toimijuus pitää selvästi Gileadian yhteiskuntaa kasassa, sillä toimijuuden muodot perustuvat tärkeimmän asian ympärille eli lapsiluvun lisäämiseksi. Bourdieun (1995) mukaan yhteiskunta ei koostu ihmisistä, vaan se koostuu niiden välisistä suhteista. Tutkimuksessa rituaalisen toimijuuden kautta Gilead hakee ihmistenvälisiä yhteyksiä. Esimerkiksi talon kaikki asukkaat osallistuvat seremonian alkupuolelle. Seremonia nähdään niin tärkeänä tilaisuutena, että sinne on kutsuttuna myös kotiapulaiset sekä autonkuljettaja. Rituaalisen

toimijuuden muodot tähtäävät kaikki vahvasti lapsiluvun kasvattamiseen. Sitä kautta se vahvistaa koko Gileadian yhteiskuntaa. Esimerkiksi kaikissa tärkeissä rituaaleissa on runsaasti osallistujia paikalla.

Helpommin piiloon jää näkymätön tai hiljainen toimijuus, jota myös oli naisryhmien toiminnassa mukana. Gordonin (2005) mukaan toimijuuden tuntoa eli toimijuuden motiiveja on vaikeampi kartoittaa ja nähdä kuin näkyvää toimintaa. Tuomaalan mukaan toimijuus voi ilmentyä mielikuvituksen kautta. Tutkimuksessa huomasin myös, että hiljainen toimijuus on mielikuvitusta. Esimerkiksi orjatar voi kuvitella olevansa seremonian aikana jossain muualla. Hiljaiseen toimijuuteen voi kytkeytyä myös arkista toimijuutta. Esimerkiksi marttojen toimijuus on pitkälle arkisen- että hiljaisen toimijuuden yhdistelmää.

Vastarinnan toimijuuden voisi ajatella olevan aina näkyvää ja selkeästi hyökkäävää. Mahmoodin mukaan vastarinta voi olla myös piilossa olevaa vastarintaa. Puolestaan Hynnisen (2015) mukaan vastarinta voi muodostua pienin askelein jopa eri sukupolvien myötä. Tämän vuoksi onkin hyvä huomata, että vastarinta voi olla myös hidasta. Näin ollen Orjattaresi -sarjasta löytyi monen tasoista vastarinnan toimijuutta, selkeää vastustusta kuin piilossa olevaa vastarintaa. Tutkimukseni perusteella voi sanoa, että suurin osa vastarinnan toimijuudesta on nimenomaan piilossa olevaa vastarinnan toimijuutta. Naisryhmät tekevät jatkuvasti vastarinnan toimintaa, joka näkyy esimerkiksi toisinajatteluna tai tekemisenä.

5.8.2 Gileadian naisten toimijuuden muodot

Orjattaresi -sarjassa naisten toimijuuden muotoja rajoittaa voimakkaasti Gileadian yhteiskunta. Tämän vuoksi naisryhmien toimijuuden voisi nähdä vain Gileadian hallitseman vallan kautta, mutta esimerkiksi Tuomaalan (2011) tutkimus osoitti, että alisteisen aseman toimijuutta on olemassa. Orjattaresi -sarjassa naiset ovat alisteisessa asemassa, mutta silti heidän monipuolinen toimijuutensa on mahdollista.

Gileadian valtiossa naisen kehoon kohdistetaan suurta sortoa sekä väkivaltaa. Kuznetskin (2021) mukaan sarjassa naisen keho on sekä väkivallan kohde että vastustuksen paikka samanaikaisesti. Näin ollen nainen käyttää omaa kehoonsa vastustuksen välineenä, kun se

muodostaa vaihtoehtoisia suhteita ja käytäntöjä itsellensä. Ruumis vastustuksen välineenä toimii Gileadiaa itseään vastaan ja se auttaakin sen kukistumisessa. Näin ollen ruumis toimii samalla väkivallan näyttämönä kuin vastarinnan vyöhykkeenä

Orjattaresi -sarjan naisten toimijuuden muodot riippuivat pitkälle siitä, mitä naiset toiminnallaan tavoittelevat, eli mitä toimijuuden motiiveja naisilla on. Gordon (2005) puhuu toimijuuden tunnosta silloin, kun halutaan kartoittaa toimijuuden takana olevia motiiveja. Osa naisryhmistä haluaa olla uskollisia Gileadian valtiolle ja palvella tätä oman toimijuutensa kautta. Toiset naisryhmät puolestaan eivät pidä Gileadian luomasta toimijuudesta ja kokeilevat sovittaa siihen oman toimijuutensa parhaalla mahdollisella tavalla. Tällaista toimijuuden muotoa voisi pitää myös selviytymistoimijuutena, jolloin ihminen kykenee selviytymään vaikeasta tilanteesta pois toimijuuden kautta. Toisaalta jotkin naisryhmän edustajat kokivat, että puolestaan heidän asemansa on kohonnut uuden roolin myötä, joten he toteuttavat mielellään valtion nimeämää roolia oman toimijuutensa kautta.

Yllätyksekseni huomasin, että kaikki Orjattaresi -sarjan naisryhmät tekivät vastarintaa omalla tavallaan. Gordonin (2005) toimijuuden tunto selvittää hyvin taustalla olevia toiminnan motiiveja. Puolestaan Mahmood⁴¹ kartoittaa vastarinnan toimijuutta alisteisen aseman kautta. Näin ollen on tärkeää huomata vastarinnan tekemisen takana olevat motiivit myös. Erityisen mielenkiintoista oli se, että naisryhmät saattoivat tehdä vastarinnan toimijuutta, kun he halusivat tukea ja rakentaa Gileadian valtiota. Jollain naisryhmillä oli asiat huonommin ennen Gileadiaa, jonka jälkeen heidän asemansa on parantunut huomattavasti. Näin ollen nämä naiset vastustavat vastarintaa. Toisaalta naiset saattavat olla kiinni heidän virassaan, joten he tekevät kaikkensa, että saisivat pitää virkansa ja palvella näin Gileadiaa. Toisaalta naiset saattavat tehdä vastarintaa myös siksi, että he haluavat oman perheensä, ja näin ollen he myös rakentavat Gileadian valtiota vastarinnan kautta.

6 Lopuksi

⁴¹ Hynninen ym 2015.

6.1 Tutkimuksen yhteenveto

Toimijuuden tutkiminen on ollut useamman tutkijan mielenkiinnon kohteena. Näin ollen myös minun kiinnostukseni osuu toimijuuden tutkimiseen. Tutkimukseni pohjautuu uskontotieteen toimijuuden tutkimuskenttään, jota olen jo aiemmassa teoriapohjassa perustellut. Näin pieneen Pro gradu työhön ei pysty syventymään toimijuuteen kovinkaan syvälle, joten sen vuoksi valitsen tutkimukseeni naisnäkökulman sekä toimijuuden eri muotojen tutkimisen. Minun mielestäni toimijuuden tutkiminen oli mielekästä sekä helposti rajattavissa opinnäytetyöhöni. Minun mielestäni onnistuin rajaamisessa hyvin, sillä tutkimuksen analyysi pysyi sopivan kokoisena, kuitenkin jättämättä mitään tärkeää taustalle.

Tutkimukseni haasteena oli se, että Orjattaresi -sarjan kaudet eivät olleet yhtä aikaa katsottavissa, vaan ne tulivat ulos noin vuoden välein toisistaan. Tämän seurauksena tutkimusaineistoni analysointi on sijoittunut useammalle vuodelle. Tästä on puolestaan voinut seurata se, että jotain on saattanut jäädä matkanvarrella huomiotta. Vaikka tein tarkat muistiinpanot, on aika voinut vaikuttaa sarjan katsomiseen sekä analyysiin jo itsessään. Toisaalta minulla on myös ollut mahdollista palata sarjan jaksoihin myös myöhemmin, koska minulla on ollut käytössä suoratoistopalvelu. Kuitenkaan en ole monenkaan jaksoon palannut, sillä jaksojen moninkertaiseen katsomiseen olisi mennyt paljon aikaa. Toisaalta yksikään tutkimus ei kykene kartoittamaan kaikkea ja sen vuoksi on mahdollista tehdä lisätutkimuksia aiheesta.

Tutkimukseni tulokset ovat hyvinkin samansuuntaisia kuin teoriapohjani tutkimukset, eli alisteisen aseman omaavalla henkilöllä on mahdollisuus toimijuuteen. Lisäksi alisteisen aseman ihmisen on mahdollista myös löytää uusia toimijuuden muotoja muuttuneessa ympäristössään. Mielenkiintoista tutkimuksessani on mielestäni se, että vaikka kyseessä on fiktiivinen sarja, voi sen tuloksia peilata oikean elämän tutkimuksen tuloksiin. Lisäksi tulokset ovat vielä saman suuntaisia aiemmin tehtyjen tutkimuksien kanssa.

Tutkimukseni tuo uutta tutkimuskentälle sillä, että se on yhdistänyt toimijuuden sekä mediatutkimuksen yhteen. Lisäksi sarja on uusi, joten tutkimuskohde on myös tuore. Sen vuoksi se on omiaan tuomaan tuoreita tuloksia tutkimuskentälle. Toisaalta tutkimukseni vahvistaa jo aiemmin tehtyjä tutkimuksia sekä niiden tuloksia. Näin ollen tutkimukseni

toisintaa tehtyjä tutkimuksia ja auttaa tiedettä rakentumaan sen kautta, että tulokset ovat samansuuntaisia. Puolestaan tutkimuskohteeni on tuore ja tämän vuoksi se on ajankohtainen tutkimuskohteenä, koska siitä ei ole vielä keretty tekemään moniakaan tutkimuksia.

Toimijuuden tutkiminen on vakiinnuttanut paikkansa tutkimuksen kentällä, joten se ei ole häviämässä minnekään. Tämän vuoksi toimijuuden tutkiminen on mielekästä sekä tarpeellista. Näin ollen toimijuuden tutkimusta tullaan varmasti jatkamaan, ja sen tutkimuksia suuntautuu eri aloille. Uskon, että naisten toimijuuden tutkiminen pitää pintansa feministisen näkökulman pitäessä tutkimusotteesta kiinni. Naisten toimijuutta voi tutkia monilla eri kentillä, mutta uskon, että myös digitaalisen sekä fiktionaalisen tutkimuksen suuntaukset tulevat lisääntymään niiden määrän lisääntyessä. Orjattaresi -sarjaa voi toisaalta pitää myös ajattomana tutkimuskenttänä, sillä naisten asema yhteiskunnassa voi vaihtua yhdessä yössä täysin toiseen. Näin ollen naisten toimijuuden tutkimuskenttä on myös itsessään ajaton, eikä sen kenttä ole häviämässä mihinkään.

6.2 Mahdolliset jatkotutkimukset

Orjattaresi -sarja antaa mahdollisuudet laajan materiaalinsa kautta myös jatkotutkimuksille. Esimerkiksi sarjan viides tuotanto kausi ei ole tullut vielä ulos, vaan on tuotannon alla. Sarjan jatkuminen mahdollistaisi tutkimuksen jatkamisen samoilla tutkimuskysymyksillä.

Orjattaresi -sarjaa sekä -kirjaa on tutkittu paljon naisnäkökulman kautta, ja feministinen tutkimusote on ollut vahva. Sarjaa tutkiessani minulla heräsi mielenkiinto myös toista sukupuolta kohtaan. Nimittäin en ainakaan itse löytänyt sitä, että sarjaa olisi tutkittu miesnäkökulmasta käsin. Näin vahvasti naispainotteisesta sarjasta olisi minun mielestäni todella mielenkiintoista tutkia myös mies ryhmien näkökulmaa. Esimerkiksi olisi mielenkiintoista tutkia miesten toimijuutta Orjattaresi -sarjassa. Sarjaa analysoidessani huomasin nimittäin, ettei sarjan miesten asemakaan ole kaikilta osin hyvä ja tasavertainen. Orjattaresi -sarjassa myös miehet harjoittavat vastarintaa. Näin ollen tutkimusta voisi laajentaa kuvaamaan myös miesryhmien toimijuutta.

Lähteet

Aineisto

- Taylor, A., Barker, M., Miller, B., Atwood, M., Fortenberry, D., Watkinson, C., Strzechowski.
 2018. *The Handmaid's Tale: Season One*.
 2019. *The Handmaid's Tale: Season Two*.
 2020. *The Handmaid's Tale: Season Three*.
 2021. *The Handmaid's Tale: Season Four*.

Kirjallisuus

- Atwood, F, 2018. *Sex Media*. Cambridge: Polity Press.
- Atwood, M. 2019. *The Testaments*. Random House UK.
- Atwood, M. & Kannosto, M. 1986. *Orjattaresi*. Hki: Kirjayhtymä.
- Atwood, M., Pekkanen, H. & Atwood, M. 2019. *Testamentit*. Helsingissä: Otava.
- Beauvoir, S, and A, Suni. 1999. *Toinen sukupuoli*. 3. painos. Helsinki: Tammi.
- Bourdieu, P., et al. 1995. *Refleksiiviseen sosiologiaan : tutkimus, käytäntö ja yhteiskunta*. Joensuu: Joensuu University Press.
- Glaeys, G., 2016. *Dystopia: A Natural History*. Oxford: Oxford University Press.
- Gordon, T. 2005. Toimijuuden käsitteen dilemmoja. Meurman-Solin, A., I., Pyysiäinen. *Ihmistieteet tänään*. Helsinki: Gaudeamus.114-130.
- Hirsjärvi, S., P. Remes and P. Sajavaara. 2009. *Tutki ja kirjoita*. 15. uud. p. Helsinki: Tammi.
- Hynninen, A., Lindfors, A., Opas, M. 2015. Valta ja toimijuus. *Aksel kulttuurien tutkimukseen*. Kouri, J (toim.) Turku: Turun yliopisto. 173-199.

Kuznetski, J. 2021. "Disempowerment and Bodily Agency in Margaret Atwood's *The Testaments* and *The Handmaid's Tale* TV Series." *The European legacy, toward new paradigms*. 287–302.

Mercer, N. 2017. "*Handmaid's Tale*." *Femspec* (Cleveland, Ohio) 18.1: 84–117.

Pesonen, H., Lehtinen, E., Myllärniemi, N. & Blom, M. 2011. *Elokuva uskonnon peilinä: Uskontotieteellisiä tarkennuksia länsimaiseen populaarielokuvaan*. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Tuomaala-Özdemir, S. 2011. *Keskeytyksiä elämässä : naisten toimijuudet aborttikertomuksissa*. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Tuomi, J., A., Sarajärvi. 2009. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. 6. uud. laitos. Helsinki: Tammi

Sähköiset lähteet

IMDB. 2020. *The handmaid's tale - orjattaresi (2017–) Awards*.
<https://www.imdb.com/title/tt5834204/awards>. (Viitattu 27.2.2020).

PBS NewsHour. 2019. *Why Margaret Atwood saw this as the moment for 'The Handmaid's Tale' sequel*. <https://www.pbs.org/newshour/show/why-margaret-atwood-saw-this-as-the-moment-for-the-handmaids-tale-sequel> (Viitattu 25.2.2020).

Wintage Books. 2018. Margaret Atwood: 'The Handmaid's Tale is being read very differently now'.
<https://www.youtube.com/watch?v=7a8LnKCzsBw>. (Viitattu 25.2.2020).

Filmografia

Schlöndorff, V., Sakamoto, R., Pinter, H., Luther, I., Ray, D., Melton, G., Tennant, V. 1989. *The Handmaid's Tale*.

Opinnäytteet

Tuominen, H. 2004. *Portraying reality in fantastic fiction: Margaret Atwood's The handmaid's tale and Jonathan Carroll's The wooden sea*. Turku.

Valli, K. 1996. *A study of the similarities between George Orwell's Nineteen eighty-four and Margaret Atwood's The handmaid's tale: The relationship between a political and a feministic dystopia*. Turku.

